

Es.S.M.Y:n johtokunnalle

7/4 1927.

Perniön esihistoriallisten löytöjen ja kiinteiden muinaisjäännösten luetteloiminen.

H. Salmo.

Jäljennös kais. kert. joulussa.

Es-S.M. Yⁿ johtokunnalle

7/4 1927.

Perniön esihistoriallisten löy-
töjen ja kiinteiden muinaisjäännös-
ten luetteloinen.

H. F. Salonen.

Rakkorullinon kyläluettelo.

Sivut:

Kaljoki	1-11.
Simontappo	12.
Slaspaänkylä (Kiskonjoen varrella)	13.
Sopalahti	14.
Steljoenkylä	15-16.
Evvelänkylä	17.
Frilla (= Wiipurin kartano)	18.
Uaarla	19.
Uaaristenkylä	20.
Zluhti	21-26.
Zlämenkylä	27.
Iso-Kestreckki (= Stora-Gästeryby)	28.
Kakola	29.
Kanturpöole	30.
Ketunpöole ^{1/2} Kieronpöole (myösk. löydetty)	31-33.
Kinjakkala	34.
Kirkonkylä	35-36.
Kivelä	37-39.
Knaapila (= Ylä-Knaapila)	40-46.
Koila (= Skovla)	47.
Koivisto	48.

	sivut:
Korttila	49-52.
Koskenkylä (= Kosken tehdas)	53.
Kouvolta (= Toramäki)	54.
Kuhmisi	55-59.
Kumionpää	60.
Kyyrämäki	61-64.
Laitelankylä	65.
Lappalankylä	66-67.
Latokartano (= Nässe-gård)	68.
Lentimäntty	69-70.
Lemu	71-84.
Liri	85.
Lupaja	86-96.
Lövöle	97.
Makarankylä	98.
Mathildedal	99.
Merihuhti	100.
Mussaari	101.
Mälkkilä	102.
Nokostenkylä (= Noko)	103.
Nurkkila	104.
Nässe-gård (= latokartano)	68.

	sivut:
Paaruskylä	105-107.
Penttilänkylä (Mälkkilästä länteen)	108-112.
Pohjankylä	113-115.
Skovila (= Koila)	47.
Sornijärvenkylä	116-119.
Stora - Gästeryd (= Iso - Kestrekki)	28.
Suomunkylä	120-132.
Tilkkala	133.
Torkkila	134-135.
Tuohitonenkylä	136-142.
Wijmojin kartano (= Föilla)	18.
Yliskylä	143-144.
Ylä - Knaapila (= Knaapila)	40-46.
Oytilänkylä	145-146.

Toiminta- ja merkkienselostus.

Keväällä 1920 sai allekirjoittanut Suomen Muinaismuistoyhdistykseltä Smk. 1500:- esihistoriallisten löytöjen ja kiinteiden muinaisjäännösten luettelomiseksi Pornion pitäjässä (T.L.) - Tehtäväni koettiin suorittaa mikäli siihen kyksin. - Toukokunnon loppupuolella aloitin työm; ensimmäisessä kiertelin kylät Koillis- ja Pohjois- Porniossa sen jälkeen järjestelmällisesti siirryin kylästä kylään Etelä- Porniota kohden. Kusakin kylässä tiedustelin oliko löydetty esihistoriallisia esineitä; kävin muitten henkilöitten luona jotka olivat jotakin aikaisemmin löytäneet tarkistamassa annettuja löytötietoja sekä tiedustelin kaikilta heidänkään kanssa jouduin juttusille kyläalueella tai lähiseudulla mahdollisesti löytyneitä hiidenkiikkeitä y.m. & Ostitin omistun kynsilyissän. Yksin kun nim-

mäkseen liikkui, täytyi minun monasti
turvautua pyytämään apua kylien nuorukai-
silta; aina olivat kylien asukkaat valmiita
sellaista minulle hankkimaan.

Työtäni helpotti sangon suuresti
se, että prof. Appelgren. Kiralo oli jokseen-
kin tarkasti etsinyt kiinteät muinaijään-
näkset Perniossa. Punoastaan vähäsen
toistolakymmentä mutta hiidenkinasta
löysin. Samoin on hän kartoittanut
ne. Tätä huolimatta mitteilin ja tar-
kastin kaikki uudelleen. Toisissa paikoin
kuten esim. Tiikkimummella, oli hauro-
ja käsittävä alue siksi met ristytty,
että kontrolloiminen oli kerrassaan
mahdotonta. Täälläin huomio olise
että Tyynämäen mahtava kalmito
oli tuhottu. - Ennen lomakauden
loppua luetteloin ja jäsensin (vain ääriasiat)
Pernion Muscoss olevat 50 esinettä.
Tun sain työni loppuun suoritetuna, oli 10
pro. syyshuuta, 3 viikkoa olin kuluneesta
ajasta käyttänyt muihin tarkoituksiin.

Pitkin syksyä ja talvea olen keräillyt tie-
dot yhteen. Olen luettelut löydöt kylittäin;
kylissä taasen aikakausittain nimittäin
kivi- sitten pronssi- ja viimein rautakausi;
poikkauksia on. Löytöpaikan olen, mikä-
li sininkin on ollut mahdollista, mer-
kinnyt ensimmäiseksi huolimatta
sitä että lausorakemie on sitä pa-
hasti kärkeinyt. Karttojen numerot
olen merkinnyt punaisella värillä
latinalaisilla kirjaimilla lehden oike-
alle reunalle. Vasemmalla puolella
olevat numerot ilmaitsevat joka musso-
numeroon tai muinaijäänäköksen
järjestysnumeron kysymyksessä oleval-
la paikalla. - Tärkeimmät vuoret ja
kukkulat sekä kankaat olen alle-
viivannut sinisellä. Luom- sanaa olen
käyttänyt jostakin tiedoituksesta tai tor-
kennasta selostuksesta. - Paikannimis-
to on sama kuin paikkakunnalla, ^{siis} ei
aina sama kuin kirjoissa. Karttamer-
kit liittyvät kuhunkin karttaan
Helsingissä maaliskuun 22 p:nä 1927. H. F. Salonen

Perniö esihistoriallisina aikoina.

Perniön pitäjä on yksi niistä pitäjistä, joissa on tavattavissa esineitä kaikilta niiltä kausilta, jolloin tiedämme asukkaita olleen Suomen-ohantereella. Täällä tapaamme runsaasti todistuksia kivikautisesta väestöstä, joroussikaudelta on kerrassaan valtava määrä hautakumpuja; kun vanhemmalla rautakaudella maamme jälleen alkaa saada asukkaita on Perniö ensimmäisiä pitäjiä, josta tiedämme asukkaita olleen. Asuinpaikat ~~kylläkin~~ siirtyvät laskentuvon muren mukana ja vaihtuvat alueellisesti eri aikoina.

Kivikaudella, oli asukkaita pääasiassa Pohjois-Perniossa, Naanjärven ja Saljon seuduilla. Tältä alueelta on useimmat kivi esineet löydetty. Naanjärven pohjoispäässä

sijaitsevalle saarella on kivikautinen asuin-
paikka ^{(siv. 132) toistaiseksi} ~~ainoa~~ varma ^{sellinen} asuinpaikka Permiössä.
Varsin tärkeitä löytöpaikaltaan ovat myös
Johjan kylä ja Kirkonjoon ranta-alueet. Mel-
dollisesti kivikautisia asuinpaikkoja ovat myös
Rauhannäen edäsinne Kirkonkylässä (siv. 35) ja
ja hietanäki Lööbölessä (siv. 97).

Kaikkiaan tiedän Permiöstä löyde-
tyä 166 kiviesinettä: niistä on ainakin
2 varmasti hävinnyt, 7 yksityisen hallussa,
mutt ovat museoista.

Kertomukseni liittämissäni
kartassa N:o 1 on piirretty moreeniantarvian
aikana, jolloin meri oli 25 m nykyistä
moreeniantaa ylempänä. Merkittyyä moren-
rantaa alempana sijaitsevat Perkausni-
tyy löytöpaikka ^(Sormijoenkylän saaret) ~~paikat~~ ^{saaret} ~~paikat~~ ^{saaret} ovat kivikauden
lopulta, ja jotkut muut yksityislöytöpaikat
(ks. kart. I)

Lamasta kartasta havaitsemme
miten asunnakeskukset porssi-kaudella ovat
siirtyneet jokivarasia alemmas. Asteljoen
laaksossa on ollut kerrassaan mahtava
kyläkunta, josta se monet kymmenet
hidenkiinkaät ympärillä olevilla mailla
ovat jälkimaailmalle sen totuuden
todistamassa. Punaasti tapaan
myös hidenkiinkaita Lypsajan seudulla ja Lou-
ndis-Perniössä Kivolan ympärillä. Joku-
non hidenkinas Saljoen tienoilla on todis-
tamassa, että asutusta täälläkin vielä on
jossain määrin. Halikonlahden rannalla Keski-
Perniöstä laajana ^{aition} metsäalueen soittamalla Tattaroi-
ton maalla on hidenkinas, joka ei kuulu suu-
varsinaisesti samoihin asunnakeskuksiin kuin
mut edellämainitut hidenkiinkaät, vaan
sitä se Halikonlahden asunnakeskuksiin. -
Toljan kylän seudulta ei tunneta porssi-ajalta

ihmiskäden merkkejä.

Kaikkiaan on tiedossa 163 roukkia
ta Perniön pitäjässä, joista 4 on tietellisesti
tutkittu ja 5 epätietellisesti. Erästä Tukun-
in Haukkaan lusta hävitetyistä händenkir-
kaasta on löydetty tikari. Proussikantisten
löytäjien lukumäärä Perniössä nousse 5:te
varmaan; lisäksi on Kivclän luona tutkitusta
saatu helmi, jonka proussikantisuus on
epävarma. - Edellämainittu händenkir-
lukumäärä ei ole luonnollisesti kaikkien aivan
paikkansa pitävä; sillä niihin lukuseitleri
saattavat jatkut olla rautakantisia Penttilä,
Leppälän Isomunnon abde, Knaapile j. n. c., toiset voivat
vähän hyvin olla myös muutamia kuin kantoja
(5 kpl.). Toiselta puolelta saattavat ne lukua
gsta aksomuksen lähellä sijaitsevista kum-
muista ^{joita on luterilais- ja kirkonseurain kumppien joukko} olla aivan hyvin maanalla händenkir-
kunkaita; joten yllämainittu lukumäärä ei

myöhemmin paljokaan tule muuttumaan.
Rautakaudella ovat rammakerkut-
set tähän astisista tutkimuksista, päättään
sijainneet yksinomaan Perimön joen var-
rella, joko glompana jokivarrella tai Astel-
joen ja Perimön joen yhtymäkohdan lähel-
tyvillä - Asteljoen rautamaat ovat vailla
runkaita - Nyt syntyvät sellaiset
kalmiot kuin Tiikkimämi ja Yliskylä.
Edelliseen haudataan ainakin kansain-
vaellusajan loppunsaakka, jälkimmäinen
on ollut nykyään paikkansa historiallisen
aikaan saakka. Kansainvaellusajalla
tulivat käyttöön Paasskylän ja Työnelin
kalmiot. Viimeksi mainitussa on luultavasti
vasti haudattu koko muorimaita rautakau-
della, Paasskylä ei ole ollut anottavan
kannon käyttämissä. Pienempia hautauspaik-
koja ovat olleet nykyisin Tammenlinnin ^{Paasskylässä} tontti-alue.

ja Lepistön suudelle Paasikylässä. - Ovatko ne erilliset
kummut, kivipankot y. m., ^{kaikkien olennuimmissa} ~~joita~~ ^{myös n. 40} rantakaudella ~~soo~~ ^{ouko}
niissä myös hautoja aikaisemmalta ajalta, ja ovatko
niistä jotkut mahdollisesti muuta kuin hautoja,
~~kytöksi~~ ^{myös} ~~empä~~ tutkimus ^{yksin} ratkaistavaan.

Esihistoriallisia linnuja on ~~suhteellisesti~~
~~suhteellisesti~~ Linnamäellä Tuusulan kylässä (siv. 58),
kuten selostuksesta tulomme näkemään, jon-
sen linnamaisuus epäiltävä.

Kun koron ryhdytään Porin
esihistoriallisia hautoja järjestelmällisesti
tutkimaan, niin on aikaan varmaa,
että ne jovestaan antavat omilla
esineillä, jotka tulevat valoisuuden
maailmaan, vielä suuressa hämäryydessä
olevia, esihistoriallisia oloja, ja että ~~see~~
asuma, jonka Porin arkeologisessa suh-
teessa on itselleen vahanut ei koskaan
tule vaipaamaan vanjojen suiden pitäjien

rima alla.

Saljoenkylä (= Saljoki).

Kiviesineitä:

J. H. M. 187. Saljoenkylästä on löydetty
myönteisen poikkikivien kappale.

6918:1. Lindroin kokkelma. Kart.

Alaskylän talon maalta, 75 m
Sandelin torpasta länteen ja n.
250 à 300 m luoteeseen sivuista
68800:2-3, on löydetty rikokivien
teräkattilma. Löytöpaikka sijait-
see suuren kivikasan vieressä.

V. Myrsky 19/VII 1915.

6832:1. Työnies Koivukangas on saa-
nut mäkitupsalaisen Härdin
huutokangasta (työm. Koivukan-
gas ei ole löytänyt) rikokivien terä-
san.

V. Myrsky. 3/3 1915.

(2)

3106:6. Saljoon Lepolan omistajalta, Kustaa-
Kankarelta, ^{on saatu} jinen kives.
Th. Appelgren 1895.

6800:4. Karanderin torpan maalta Naar-
järven rannalta, uutismaata rai-
vatessaan, löysi Artturi Salto kak-
soiskourutaltan.
V. Myrsky $\frac{1}{II}$ 1915.

8707: Karanderin torpan (palstan) ^{maalta} joka si-
jaitsee Saljoon kylästä luoteeseen,
~~maalta~~ löysi Arvo Karander kovaällä
1926 reiallisen riipushiven ja muuta-
mia vuosia sitten jinen kiveen.

H. Salonen $\frac{20}{IX}$ 1926.

6037:2. Kraatarin talon viljelyspellosta on
Arttur Jansson löytänyt rikoteräisen
kiveen

3106:7.

Rinteen grikkutilan (entisen tor-
pan) jpellosta, itäpölella kal-
joen joaa, on löydetty vihreä-
kivinen tasataltta.

slj. Gypselgren 1895.

6800:2.

Rinteen palstan metsäni-
tyltä, joka sijaitsee Rinteen
päärakennuksesta itään, oli
K. Piime (+) löytänyt n. v. 1895
tasataltan, joka oli n. $\frac{1}{2}$ m
maanpinnan alla.

V. Myrsky $\frac{1}{2}$ 1915.

--- 2.

Samasta paikasta kuin
viimeksimainittu, mutta lä-
hempää maanpintaa, on
sama henkilö löytänyt rei-
käkiveen.

V. Myrsky $\frac{1}{2}$ 1915.

huom! Viimeksimainittu löytöpaikka
on samaa nimettä kuinse,
josta on löydetty esiinest 6918
ja 6832:3.

3106:5.

Takapelto-nimisen torpan pellosta Var. Kart. I:11.
 rån (Verrån) talosta luoteeseen löy-
 tänyt Magnus Elefant harmaa-
 kivisen kourutaltan teräskatkelman.

Th. Sjypelgren 1895.

8707:

Takapelto-torpan nykyisestä (1926) pää-
 rakennuksesta 75 m [E-P]-suunnasta
 20°] luoteeseen löysi nykyinen omista-
 ja E. Heininen suuren kivisen joko-
 kesällä 1922 tai 1923.

E. Salonen. 20/IX 1926.

Uuom! Saman torpan maalta on kahden
 edellisen lisäksi löydetty jokin kivi-
 esine (ks. karttaa). Pernion museossa
 on myös sieltä löydetty kivi-
 kiviesine. Maaperä on hietää. Mitään
 noki-alueita ei ole tarattu mut-
 ta "valkoista kua kalkkiveä" on Heini-
 non sanomut nähneensä.

3187:25.

Säljön kylästä (ehkä Takapellostakaan) M. Ele-
 fant löy^{ty}ntä koveran taikkokiven. Pettersson 1895.

3106: 2. Uudentuvan talon pellosta ^{on löydetty} voneen-
muotoisen vasarakiveen teräkatkel-
mä; peltosarasta talon vierestä, sen N-puolelta.
Ej. Appelgren 1895.

3106: 3 Uudentuvan talon maalta ^{on löydetty} hii-
kan käyrä kourutaltoa.
Ej. Appelgren 1895.

Huom! (Lompikumpi ^{3106: 2} kahdesta) edellä maini-
mitusta kiviesineestä on löydetty
pelto-sarasta Uudentuvan jorhan
"vierestä" (emännän sanat).

3187: 28. Uudestata ~~asta~~ ² (Uunitalosta) saatu ta-
satalta.

K. S. Pettersson XII. 1895.

3106: 1. Väärän (Verän) talon isännältä ^{on} löydetty tasaloveä tasatalta.
 Hj. Sjyselgren 1895.

3106: 4.

Väärän talon pohjoispuolella olevasta ^{on löydetty} satakunopasta mustakivinen tasaloveä grikkukivies.

Hj. Sjyselgren 1895.

Huom!

Vaikea tarkalleen päättää kummastako 2:sta, 100 m välimatkan päässä toisistaan olevasta satakunopasta löydetty.

3444: 3.

Väärän maalta ^{on löydetty} kivi kiviseen terä-katkelma.

Hj. Sjyselgren 1897.

6037: 1.

Väärän talon maalla m. Saltonen löytänyt taltan.

E. Stenros 17/IV 1912.

Huom!

Jokin Väärän maalta löydetyistä ^{on löydetty} esineistä on n. 120 m päässä rakennuksesta luoteeseen (E. Mannán tiedonantor.)

(7)
Pronssikausi.

Hiiidenkiukaita: III; I

Onnenumäki.

N^o: 1.

Aaljoon kylän länsipuolella, n. $\frac{1}{2}$ km Kart.
Värån talosta on Onnenumäki, jon-
ka (n. 225 m) maan eteläpuolella sijait-
sevasta Kraatarin talosta pohjoiseen
topogr. kartalla 6,2 merkityllä kuk-
kulalla on kokonaan hävitetty, n. 5
m ristinsä oleva hiiidenkinas eli va-
re. Kihän kahmo on enää näky-
vissä, se on ollut 3,5 m (S-L)-suuntaan,
(P-E)-suuntaan en voinut saada ai-
van tarkkaa mittausta; todennä-
köisesti se ^{on} ollut 3,5 à 3,75 m. Paikalta on
hyvä näköala muihin suuntiin päit-
si pohjoiseen ja luoteeseen. Varen tek-
ty kalliionlohkareista.

N^o: 2.

Edellisestä n. 160 m luoteeseen
on toinen vare, 5 x 4,2 m laaja.
Keskeltä ^{on} kalliopohjaa myöskin hä-
vitetty. Korkein se on eteläpuolelta
0,6 m, muualta 0,2 à 0,5 m

N:o 3.

11 m vare n: 2:sta luoteseen on kolmas vare, jonka läpikäikkäns on nykyään 7,5 m; korkeus on kaultaltaan 0,7 m. Vareessa on 3 kuoppaa: etelänpuoleisin on 1,5 x 1,1 m laaja ja ylettyy goljiin saakka; länsipuolella oleva 1,5 x 1 m laaja; goljinpuoleinen on 0,6 x 0,6 m; kaksi viimeksi mainittua kuoppaa piivät yletty goljiin.

Säikältä näköala itään ja etelään. Varut on tehty kallionlohkareista.

luom. Eräs nuoramielis Kalle Nuorimies kertoi Onnenmäestä seuraavan tarinan: "Jokin henkilö oli kammiona kesäpäivänä kiuvenmyyt O: mälle. Kun hän saapui kallion luelle, näki hän miten suuri lintu lensi kiven alta ja kuului samalla onnistusta helinää, ikäänkuin jotakin astiata olisi helistetty. Kun hän kyykistyi katsomaan kiven

† Paasikylästä

(9)

alle, niin näki hän suuren hopea-pitäjän. Kojaniko hän tuon hopea-astian, ei tiedetä; mutta turhaan ovat jälkipolvet sitä etsineet" (Tuon kertomuksen kuultuaan tulee ajatelleeksi, että onko siinä mitään tekemistä Ounonmäellä sijaitsevan raseiden kausaja johtimeko Ounonmäki-nimitys tuosta tarusta?)

Vanhempi rantakausi.

6037:6. Kroatarin talon viljelyspellosta on pöytäkirja Jansson löytänyt soikean tulustarvan.

Emil Stenros 17/10/1912.

3187:44. Uudenkylän maalta on Kaarlo Kadsson löytänyt soikean tuluskiven

Elj. Appelgren/1895.

Kivipanoksia:

- N° 1. Hakalan lohkotilan eli entisen I
 Dalmanin toosan jrhalla, mi-
 kä sijaitsee n. 225 m Alaskylan
 talosta pohjoiseen kalvon oja
 itäisellä rintamalla, on Spjelgran.
 Kivalon tiedonannon mukainen
 kivilatomus. Mitään selvää
 kivipanosta, on siinä keksinyt
 mutta näytti siinä olevan
 kiviä jonkinlaisessa kehässä
 joista suurimmat kohosivat n.
 06 m maanpinnan yläpuolelle.
 Suurempien kivien välissä maan-
 alla on pienempia, joista muu-
 tamat kivet jristäytyvät nä-
 kyksiin. Kehän

laadusta on vaikeata mennä mitään päättämään, koska ympärillä oleva aho on hyvin kivirikas.

N:o 2.

N. 45 m etäältä Alaskylän kaakkoispuolella sijaitsevasta muonamiehen rakennuksesta itään ja 75 m Forsin päärakennuksesta luoteeseen, on 4,5 m (F-L) $\times$ 3 m (P-E) laaja kivilatomus. Tehätkivet ^{ovat} matalia (0,2 m) ja suureksi osaksi maanjännän alla.

huom!

Forsin torpan takana mainitsen Appelgrenin kivilatomuksen. Löysin paikalta vain rakennuksen perustuksen.

Maanjännen länsipuolella on kivikas, n. s. Kivotta ^{joksa} jätke, n. 400 m päästä päähän. Nähtävästi se on luonnon muodostama kivirivi.

Simontappo.

Kiviesineitä:

3684:18.

Rauhassa torpan puintarhasta on I
löydetty tasatalta.K. B. Pettersson ^{13/10} 1899.

6766:2.

Rauhassa torpan puintarhasta ^{on} I
löydetty tasatalta. I
V. Myrsky ^{4/XII} 1914.

8707:

Vuorelan (entisen Laknityn) torpan I; IV
maalta löysi emäntä Maria Laine
n. v. 1921 syksyllä n. 200 m päära-
kennuksesta pohjoiseen aivan tien
varrelta, ensimmäisestä ^{1/1 pohjanpuoleisesta} sarasta n. 15 m
saroista, jotka kulkevat kohtisuoraan
tietä vastaan n. 15 m saraan ylä-
päästä eli toisen pohjoisesta etelään
kulkevan saraan kohdalla, pinnon kir-
ven. Se oli maannut maanpinnalla.
Ehkä ^{hän} nousut oja kaivettaessa ^{2/2 löydetty on} kuta-
peräistä maata. Itärinne. H. Salonen.
^{20/X} 1926

Alaspäänkylä.

Kiviesineitä: XX (huono kart.)

3444:1. Alaspään talon Ristiniitystä,
1 km talosta luoteeseen ^{on} löydetty
kourutaltoa.

Elj. Appelgren 1897.

3444:2. Alaspään talon Ristiniitystä,
1 km talosta luoteeseen löydetty
tasataltan syrjäsuoli, sarvi-
küllukkaliuskiota, joka jännel-
taa on rapautunut vaalean-
harmaan sinertäväksi.

Elj. Appelgren 1897.

Arpalahdi

Kiviesineitä:

2912:149. Kivimätyltä, ¼ km talosta^m/löydetty n. v. 1883 grani nalkinmu-
toinen kivi
Elj. Appelgren 1893.

2912:150. Arpalahden talon torppari-
talon^{saatu} grani kivi
Elj. Appelgren 1893.

3684:17. Kuvonniitystä, 150 syltää Vähä-
niityn torpparia itään^{on} torppa-
ri Vähäniitty löytänyt, tase-
taltan v. 1897 ojan pohjasta.
K. K. Petersson ^{13/}v 1899.

8707: Tyyndästä Pohjankylään muutta-
neen Sorsaviran huutokau-
pasta on Karl Lehtinen saanut
taltan keväällä 1924.
H. Salomon ^{20/}v 1926.

Huom! Ks. huomautus Ylikylässä kylässä!

Asteljoon kylä.

Hii donkin kaita:

Laansuortaanmäki: IN^o 1.

Mäki sijaitsee n. 700 m päässä Asteljoon kartanosta kaakkoon ja pl. kaa kohota heti Pornion kirkolta Koskelle vierän tien pitkältä puolelta Asteljoon yli kuljettaessa. Maan itäremällä korkeimmasta kohdasta vähän alimpana on 38 m, pitkä ja 18 m leveä kiivikasa, sekä 0,5 m korkea. Se on tehty mihonnostamaisista kivistä.

Huom!

Björk mainitsee Laansuortaan mäellä linnau. Sellaista ei siellä ole, vaan ^{se on} n. k. piirumpelto.

Hiettaronmäki: I, VN^o 1.

Kolarpsakan maalla ^{on} suuri 21,5 x 18 m laaja ja 2,5 m korkea hii donkiasa.

Keskellä ^{on} $8,5 \times 6,5$ m suorin on ja $1,25$ m syöjänön kuoppa.

N° 2.

150 askelta edellisestä lounaaseen on $5,5 \times 4,2$ m laaja ja $0,3$ m korkea vare. Sen muoto^{on} ollut neliskulmainen; nykyään^{ke on} korvasti hajotettu.

N° 3.

N. 25 à 30 m edellisestä lounaaseen on matala varesen pohja N. 20 m vitiinsä.

(Katso Lapparlan kylään kuuluvia Hiittaronmaan vareja. V).

Ervelän kylä.

Kiviesineitä:

- 3187:26. Nokisellosta ^{on löydetty} (Kourutaltoa).
K. A. Pettersson 1895.
- 3187:27. Ervelän kylästä ^{on löydetty} (Tasataltoa).
K. A. Pettersson 1895.
- 3469 Ervelän jysäkin ratalikka-
uksesta, 1, 2 m syvältä ^{on} löydetty I:
joulu- 1895 reiallinen kivikirves.
- N° 1. Tuomolan talon koillispuolella I: VI:
olevalla Antinovuorella mainitsee Björk yhden pienen
kivikasan. Yhdessä paikassa
paljaalla kalliolla ^{on} pienenä
kiviä koossa. (Epävarma)

Friilla eli Wiipurin kartano.

Lundelin kankareella, Ylimäi-
son talon maalla, Heikkilästä i-
tään on sikeä kivipanos $6,5 \times$
 $7,3$ mläjä. Kehästä on useita kiviä
poissa.

I: VII

Zlaarla.

Zlaaran kartanosta luoteeseen, I
 Perniön kirkolta Finbyⁿ viivän
 tien varrella ja n. 25 m Lämsenky-
 lään viivästä tiestä kirkolle päin
 on Nylypakam kankare, jonka
 korkeimmalla kohdalla (n. 10 m
 maantiestä) on pieni kiven- ja
 maansekainen kumpu, ^{ok. 2 m} 3,5 x 3,5
 m läpimitaltaan ja n. 0,5 m kor-
 kea. Kumpu sijaitsee paljaalla
 kalliolla.

Zlaariston kylä.

Kiviesineitä:

6832:3.

Ylimmäisen talon maalta löy-
 detty v. 1914 reikäkivi. Paikka
 on samaa notkoa kuin Pinteon,
 Alaskylän ja Hakolan löytöpaikat
 V. Myrsky ³/_{III} 1915.

Huhti.

Iländenkinkaita: I; VI.

Varemäki (= Huhdimmäki)

Huhdin talon pohjoispuolella, n. 100 m vanhasta aittarakennuksesta pohjoiseen on 2 varretta:

N° 1.

Suurempi ^{on} 23 m P-E ja 22 T-L ja n. 70 m ympäri mitatun. Korkeus vaihtelee eri puolilla: luoteisessa ^{se on} 2,8 m, koillisessa 3 m ja eteläpuolella 3,5 m. Keskellä on 0,5 m syvä ja 5 m ristiinsä oleva kuoppa; pohjoisreunassa ^{on} 1 m ristiinsä oleva kuoppa, joka ei kuitenkaan ylety pohjaan, samaten ei pohjaan saakka ylety ² eteläpuolella oleva 2 m pitkä ~~kuoppa~~ kuoppa.

N° 2.

Tästä varresta 5 m koillisessa on toinen, joka ^{on} kokonaan hajotettu, ollen nykyään 9 m P-E ja 7,5 T-L, korkeuden ollen vain 0,2 m.

Paikalta on näköala pinoastaan etelään ja itään. Upareet^{on} / kädety: gyyöreistä kivistä.

Huom.

Ensimmäisestä varresta 10 m luoteeseen on suorakaitsemuotoinen kivikehä, jonka suunta on lounais-koillinen. Kivikehän pituus ^{on} 6,4 m ja leveys 2,2 m; korkeimmat kivet kohoavat 0,5 m maanpinnasta. Kiviasteelmaa on kaskoivoultta vähäsen hävitetty.

Ervelän mäki (= Varemäki): I; VI.

N. 200 m Huhdin talosta lounaaseen kohoa n. k. Ervelän mäki. Sen kaikkein korkeimmalla kohdalla on kaksi kohtalaita hyvin säilynyttä varetta:

N° 1.

Pohjoisempi, joka on aivan Huhdin ja Ervelän rajalla, on 19 m ristinsä ja 3,6 m korkea. Vareessa

ei ole kuin kaksi pivan matalaa
jalom ristiänsä olevaa kuoppaa.

N^o: 2.

Edellisestä 16 m kaakkoon
on toinen vare, joka on melkein
kokonaan Luhdin talon maal-
la. Sen laajuus ^{on} 15 x 15 m ja 2,6 m
korkea. Keskellä ^{on} 5 x 4 m laaja
kuoppa, jonka syvyys ^{on} 1,3 m.

luom.

Yllämainittujen vare-
iden välissä, n. 3 m ensiksi mai-
nitusta, on 10 m pitkä ja 4,5
m leveä kivikasa, samanlai-
sista kivistä kuin vareet. Onko se
myös voreen jäte tai onko se jä-
lestäpäin siksen tehty, on vaikea
päättää. Prof. Sjöbergren - Ki-
valo ei v. na 1893 tekemälläan
matkalla ei mainitse siitä
mitään.

Vareet ovat tehdyt sekä pyö-
reistä kivistä että kallionlohkareista.
Paikalta ^{on} valtava näköala.

N° 1. Huhdin vanhan asuinrakennuksen koillispuolella mainitsee

luom! prof. Appelgren - Kivalo sijainneen neliskubmaisena tai soikeana maakummun (Appelgrenin piirustuksessa n:o 3), josta pösti muutama kivi näkyviin. Paikalle on myöhemmin rakennettu uusi päärakennus, jolloin tuo kummu on joutunut hävityksen uhriksi.

N° 2. Aittarakennuksen eteläpuolella ja päärakennuksen pohjois-

luom! puolella on ollut myös vare (Appelgr. piirustuksessa n:o 4), jonka nykyinen omistaja on hävittänyt viiden vuoden aikana, koska se oli niin ruma olmassa ikkunan alla!! Että se on ollut sunni todistaa isännän väite että hän oli ajamut sitä toista tuhatta hevoskuormaa jaskaanut sitä vielä lisäksi perustuskiviä.

N° 3.

Sitasta 10 m itään on vielä jäljellä huomattavasti maatu-
nut kivirovykkien pohja, 9 m
pituus ja 7-8 m leveä ^{sohja} aivan
pienistä kivistä muodostettu.

N° 4.

Puntarhan kaakkoiskulma-
uksessa, n. 20 m uuden päära-
kennuksen etelä sivusta, alaslaak-
soon päin eli etelään on maa-
kumpu (Appelgron n:o 6) $6 \times 4,5$ m ^{laaja} ja
0,4 m korkea

N° 5.

Nelisen metriä edellisestä
etelään on toinen edellisen kal-
tainen $4,5 \times 3,3$ m laaja kumpu (Ap-
pelgron n:o 7).

N° 6.

Aivan puntarhan ete-
läreunassa, ^{sen} keskikohdalla, on laa-
ja kumpu, josta sieltä täältä
nähtävää kiviä näkyvien keskik-
lä ^{on} silmäkiven tapainen ^{! kivi} (Appelgr. n:o 8).

Huom!

Iluhdin isännällä, plantella,
on hallussaan kaksi kiviainetta.

3444:4. Luhdin talon pihalta ^{on} löy- I
 detty padan hahlat.
 Hlj. Nysselgren 1897.

H. R. K.

6/29:5.

Luoma!

Luhdin talon maalta, työn.
 Lehtosen pellolta ^{on} löydetty soikea
 muolenkovasin. (J. Nilio saanut ^{son} sa-
 malla kertaa, kuin ^{hän} oli kaivamassa
 Kivclän maalla; olisiko tässä ky.
 synnyksessä Morikuhki, joka ^{on} samalla
 muotolla kuin Kivclä, ja mai-
 nitaan useasti vain Luhdin
 nimellä?)

(27)

Hämeenkylä.

Huom!

Hämeenkylään kartanon, omis-
tajan pojalla, Paavo Nieme-
llällä hallussaan, ainakin
kaksi kivi esinettä joista toi-
non ^{on} löydetty (Pönnön) Kirkolan
torpan maalta (kuuluu Hämeen-
kylään) ja toimon Halikosta.
Hän ^{on} lupannut luovuttaa ne Por-
niön Museoon.

Iso - Kestrekki (=Stora - Gästerby).

Huom!

Ison - Kestrekkin talon omis-
tajalla Westerlingillä hallus-
saan kiviä, jota hän
ei "millaan" tahdo luovuttaa.

N° 1.

Samasta talosta n. 200
m lounaasson on n. 9 m ris-
tiinsä oleva matala kivika-
sa (tuntuu vanhemman rauta-
kaudon ryykkiöltä) katjapensai-
don peitossa. Kivien alta ta-
pasin hiilon muruja.

(29)

Kakola.

Kiviesineitä:

3163:12. Kakolan maalta ^{on} löydetty ruseen-
muston rassarakirven vasara-
kattelma.

H. S. Lindström ²⁹/_X 1895.

8707: Kakolan maalla sijaitsevasta san-
takuopasta, n. 1/2 km talosta itään
löysi Vilho Vuorinen joitakuita ruse-
sia sitten hiomakirven.

H. Salonen ²⁰/_X 1926.

Huom. Tsännän sanojen mukaan ^{on} samasta
santakuopasta löytänyt työn.
Jokinon "githän-gyjöreän kirven",
jota säilytetään Porinon Museon.

VIII

8708:

Kanturböle (kuuluu myk. Paaskylään)

Kanturbölessä sijaitsevan Säilän I
 palstan omistaja U. Säilä löysi jo.
 ko v:na 1892 tai 1893 tuluskiven kat-
 konporan nitystä ojaa kaivaessaan.
 Löytöpaikka Perunon asemalta
 Kanturbölen vierästä tiestä n.
 140 m etelään Jattarojan reu-
 massa.

H. Salonen ²⁰/_{IX} 1926.

Huom!

N. k. Holmiakusta-ladon" alapu- I
 lelta löysi itsellinon Dalman n. 20
 v. sitten reiallisen kiviesineen
 jonka luovutti silloiselle kansakou-
 lunopettajalle H. Kansaselle. Tämä on
 antanut sen "johonkin" museoon.

(Löytäjän antama tieto)

X/ Salon Länti-Suomen Osake-Pankin (Ma-
 kuntain Pankin) johtaja.)
 v. 1946 os. arjalas

Ketunbölen kylä.

Kirjesineitä:

4163:6. Puolamäestä, sen lounaispuolelta, n. 8 sylvää laakson pohjaa ylempänä olevasta sorakuo-
pastasta on löydetty vasarakirves
puolisko

Hj. Appelgren 1902.

4163:7. Puolamäestä, Somijärven kylästä etelään ja entisestä Prahdin talosta luoteeseen n. 300 sylvää(?) edellisestä käyttöajasta länteen olevasta sorakaudasta löydetty skandinaavilaista muotoa oleva reiätön kirves.

2
Ei saata päätellä mitään tarkoittoa.

Hj. Appelgren 1902.

8707: Puolanhahteen sautakuopasta löysi muonamies Kalle Nur-

minon "raulation teon aikana" siis
n. v. 1902 tai 03, kivikiivon. Paik-
ka sijaitsee Paarskylästä Kotumö-
kon vierän tien varrella, vasem-
malla puolella ^{tiestä} H. Salonen ²⁰/IX/1926.

Huom!

Tämän löytäjä sanoi sa-
malla kertaa löytäneensä toison
samantyyppisen ^{kiivon} joka ^{on} hävinnyt, se-
kä vasaran puolikkaan jonka
hän heitti "ohelas". Luultavasti
on tuo "vasaran puolikas" n:lla
4163:6 merkitty sinne, jonka löy-
töpaikka ilmoituksen mukaan
lankoo ^{on} tähän sautakuoppaan.

Hüdenkiukaita:

Heponhaanmäellä, joka sijaitsee I IX
 Ketunbolen rakennuksista kaak-
 koon ja n. $\frac{1}{2}$ km Hüdin talosta
 pohjoiseen, on 2 hüdenkiukasta:
 N° 1. Topmu^u 2,4 x 11,4 m laajuinen, korkeim-
 malla kohdalla ^{se on} 1,3 m korkea.
 Keskellä ^{on} n. 2 m laaja ja kallion
 pohjaan ylettyvä kuoppa.

N° 2. Sivun edellisen viereissä poh-
 joispuolella ^{on} 5 x 5 m laaja ^{vare} Mahdol-
 lisesti ^{se on} muodostettu edellisestä.

Huom! Prahdin ontion päärakenn-
 uksen vastapäätä, maanpinnon
 toisella puolella, jyrkästi viittä-
 vän hietaperäisen maan rin-
 teissä ^{on} vajoneita kuoppia.
 Samanlaisia ^{on} talon eteläpuolella
 sijaitsevalta jonoella karkareella.

7 kpl. Kierouputon kylä.

7 hüdenkiukasta kiinkaljon ja sen ympäröivä
 mäillä (ks. Top. oik.)

Kirjakkala.

huom!

Muddaisten hietakuopasta on löydetty, reikälinon kivi esine, jota säilytetään Porinon Museossa.

Hiidenkinaita:

Tattaroiston mäellä, Kirjak-
kalan tehtaasta luoteeseen, on
sijainnut hiidenkinas, jonka
tutk. J. Ailio tutki kesällä 1900,
ja löytyi siitä seuraavat osat:

Kuva
S. M.
1900 N:o 4.

4079:1-3.

1. Pronssinen pronoisveitsi
2. Pari kvarttsin palasta
3. Hiilonpalana.

huom!

Tutkimuksen takia hajoitettua hiidenkinasta on enää vainut kekriä.

Tirkonkylä.

Kiviesineitä:

1119. Pappilan joellosta ^{on} löydetty kivi-
 vien pyöreä toräkathelma. Saatu
 suutari P. Lindholmilta v. na 1870.

luom! Perniön Seurojen talon luo- I
 teispuolella sijaitsee Rauhanmäki.
 Sen lounaispuolella sijaitsevassa
 viestakuopassa tapasin n. 1 m syvän
 ja 0,75 leveän kulttuurimaata sisältä-
 ävän kerroksen, jonka pohjasta
 tapasin muutamia mustansita
 kiviä. Kaivoon kerrosta ainoastaan
 vähäsen sivultapain.

luom! Perniön Museossa ^{on} n. 50
 kiviesineitä, m. m. yksi meripihka
 helmi.

Kts. rautakauden esineistä I
 "Sopalahdon Tyynelää"!

Uanhempä rautakausi.

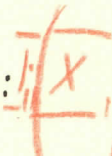
2912:127. Iäkiviipellosta $\frac{1}{4}$ km Pappilasta pohjoiseen, löydetty, soikea tuluskivi 1893.

Myöhempä rautakausi.

7069:1-3. Jammelinin mykyisen, asuinrakennuksen perustuksia kaivottaessa löysi työn. Kalle Lindholm 3 rautaista poutkiveistä.

V. Myrsky $\frac{30}{12}$ 1916.

Kivellä.

Hiidenkiukaita: rakennukset tässä kartassa
eivät ole entisissä pa-
koissaan.

Vaarummi.N° 1.

Paikka sijaitsee kilometrin verran Kivellän talosta Finbyön päin; täällä maantien pohjoispuolella on torppa, jonka päära-
kennuksesta 30 m kaakkoon on 8,7 x 8,4 m laajainen hiidenkiu-
as. Keskellä ^{on} 2,2 pitkä ja 1,4 m le-
veä sekä 1 m korkea silmakivi.

N° 2.

Vaarummen torpastä kaakkoon maantien eteläpuo-
lella ja aivan tämän reunaan
on tohtori J. Kilion v. n. 1912
tutkima hiidenkiuas (6129:1-6).
Prof. Hj. Appelgren-Kivälön mu-
kaan ^{on se ollut} se murus, on ollut 14 x
11,3 m ja ^{on} 1,5 m korkea. Kivet vis-
keltä hajalle.

N° 3.

N. 100 m edellisestä kaakkoon on 18,3 x 17,5 m laaja vare, joka on 2,1 m korkea. Keskellä ^{on} 3,2 x 2,2 m suuruisen ja 0,5 m syväisen kuoppa. Lounaispuolella ^{on} toinen 2,7 x 2,4 laajainen ja 0,3 m syväinen kuoppa.

N° 4.

Kolmannesta 7 m kaakkoon on 17,2 x 15 m laajainen ja 2,85 m korkea hiidenkiuas. Keskeltä ^{on} heitetty kiviä pois 3 m suuruiselta ja 0,5 m syväältä alueelta. Kaakkoispuolella ^{on} toinen 2 x 1 m läpimitaltaan ja 0,5 m syvä kuoppa.

N° 5.

Vare n° 3:sta 17 m lounaaseen on viides vare, 14,5 x 14,5 m laaja ja 2,75 m korkea. Keskellä ^{on} 3,2 x 2,2 m läpimitaltaan oleva kuoppa, joka ylettyy 0,35 m syvälle.

N:o 6.

N:o 4:stä kaakkoon mainitse
 prof. Appelgren - Kivale olevan yh-
 don hiidenkiukaan; sellaista on
 löytänyt. Yhdessä paikassa on
 kyllä kiviä pyöreällä alalla;
 mahdollisesti on sinä ollut vä-
 re, joka on myöhemmin hävitetty.
 Kaikki varret on tehty pyöreis-
 tä kivistä. - Paikalta on nä-
 köala ympäriällä oleville seuduille.

luom.

Varresta

no 3-5 50-luvun

Esim. v. 1955

Syyksissä 2

yksi kivi - re,

oista kaatuu.

Näköalasta

Mestarin

mestaria tai

on isoista

varista - ajettu kivet

pohjakaivosta lukuun ottamatta.

N:o 1.

Kivelän talon länsipuolella, joka X XI
 kymmenkunta askelta" asuinra-
 kennuksesta, mutakan ja pellon
 välisellä kentällä on ollut hiiden-
 kinas, 25,5 x 17, askelta laaja. Ili-
 denkiukaan on prof. W. T. Siirclius
 tutkinut v:na 1952 ja löytyi siitä
 nolla 4164:1-2 merkityt esineet.

Ylä-Knaapila: Knaapila.

Kiviesmeitä:

6037:4. Knaapilan viljelysmaasta ^{on} soikkilieikkaukseltaan soikea kivoos; löytäjä August Vainio (H).
Emil Stenros 13/IV 1912.

2803:1. Knaapilan rustholin maalta, talosta etelään olevasta metsän reunnasta, uutisviljelyksestä löydetty kahtia haljennut vasarakivoos.

E. Sipilä.

3684:20. Uuden tuvan ^{on} toisesta Kustaava Johanssamilta (H) Saatu mustakivon pieni kivoos.
K. O. Petersson 13/IV 1899.

Slüdonkiukaita:

Tamminummi.

Knaapilan taloon kuuluvalla Tamminummiella, joka sijaitsee Kunttassuon itäisellä reunalla, n. 1,5 km Knaapilan talosta länteen ja n. 1,2 km Kunttassuon länsipuolella olevasta dehterin palstasta itä-kaakkoon ~~etä~~ ja 0,5 km Mikanderin torpasta pohjoiseen, on mäennyppylän korkeimmalla kohdalla ^{topografinen} ~~pitäen~~ 30,9) ~~kohdalla~~ seuraavat varteet:

- N° 1. Ensimmäinen ~~on~~ ^{on} kivitain hävitetty, ^{se on} koillis-lounais-suuntaan 15 m, lode-kaakkoiseen 13 m, ^{sen} korkeus ^{on} 1,1 m. Koillispuolella ^{on} (sunen kumson joittama) kuoppa; sen lisäksi on kaksi kuoppaa itäpuolella ~~etä~~ ^{etä} sekä 1 pohjoismurkkauksessa. Mikään kolmesta viimeksi mainitusta ei ulotu pohjaan.

N° 2. Tämön N. 5 m edellisen pohjoispuolella on nykyään suorakaiten muotoinen sekä 9,7 x 6,5 m ^{laaja sekä} korkeus ~~0,75 m~~. Siinä ei ole yhtään hirmattavampaa kuoppaa.

N° 3. N° 2:sta 3 m kaakkoon on pieni kivikasa, 3 x 2,6 m ristinsä, korkeus ^{ny} n. 0,3 m. ^{Se on} Spattanut muodostua edellisistä.

Huom! Edellisistä varresta 25 askelta kaakkoon on omittuisia kiviroskelmiä ja kuoppia.

Määltä näköala ainoastaan Huuttasmolle. Varret ^{on} muodostettu pyöreistä kivistä ja kallionlohkareista.

Varemäki:N° 1.

Tnaapilan kylään kuuluvan Mäkisen itsellistilasta, joka sijaitsee n. 1 km Tnaapilan talosta pohjoiseen, Haaroisiin vievän tien varrella Mäkisen raja-aidan takana, portista n. 10 m kaakkoon, rantakuopan reunassa ^{on} pieni kivikasa (vare[?]), $3,5 \times 2$ m ^{laajus} ja aivan matala (Maist. Europaan kartassa merkitty kirjaimella v.)

N° 2.

Toinen on tieltä vasemmalla puolella (c), jossa on kirkon kirkkiväinä nykyissä, keskeltä ^{siitä on} hajoitettu; sen nykyinen laajus ^{on} $7,5 \times 6,5$ m ja 0,5 m korkea.

N° 3.

Tien vastakkaisella puolella ^{on} kivilatomus (b), jonka prof. Tallgren syksyllä 1925 tutki; ^{sen} laajus on $2,9 \times 1,8$ m.

N° 4.

Vähän matkaa tietä eteenpäin, I, XII,
~~sen~~ vasemmalla puolella on kivilato-
 mus (a), jonka Prof. Tallgren sama-
 na syksynä tutki, ^{se on} 3,5 x 2,25 laaja.

N° 5.

Tien toisella puolella
 (edellisestä katsottuna) tiestakurvan
 reunalla ^{on} (hietaa otettaessa ont-
 tain särjetty kivilatomus (d), 4,75 x
 3,5 m laaja ja aivan matala.

Huom!

Viimeksimainittu saattaa
 helposti tulla tuhottuksi.

Varemaan korkeimmalla I
 kohdalla ^{on} 4 vartta:

N° 6.

Eteläisiin ^{on} 6,9 x 6 m laaja
 ja 9,6 m korkea, ^{se} sen keskeltä tyys-
 tin hajoitettu, jossa 2 x 1,35 ja
 pohjaan ylettyvä kuoppa. Varen
 ladotut seinät näyttävät olleen
 4 x 4 m laajat.

N° 7.

Edellisestä 5 m pohja-käl-
 liseen on suorakaiteen muotoinen

nen ja osittain hävitetty vare, joka on
 $8,3 \times 4,8$ m laaja ja $0,5$ m korkea.
 Varcon kivien välistä joistää
 esim vauriisuita.

N° 8.

N° 7:stä $6,5$ m luoteeseen
 on $4,7$ ristiänsä ja $0,9$ m korkea ^{olava} hii-
 penkunas, tämän varsinaisen
 kehän mitta: kiviä on heitet-
 ty kehänsiirin ulkopuolelle. Kes-
 kellä $2,5$ m ristiänsä olava kuop-
 pa, joka ulottuu melkein kal-
 lijoisohjaan.

N° 9.

Parison metria tämän
 koillispuolella on suurin vare, ^{joka on} $11,5 \times$
 $10,5$ m nykyisessä laajudessaan
 sekä $1,35$ m korkea. Keskellä ^{olava} $3,1$
 m ristiänsä olava kuoppa, joka
 ylettyy melkein pohjaan. Va-
 recon muoto on ollut kekomai-
 nen ja on se parhaiten säilynyt
 pohjois- ja eteläpuolelta.
 Kaikki maan huipulla

olevat hiidenkin kaatavat tehdyt yksinomaan kallionlohkareista.

Mäeltä hyvä näköala ste-
lään ja itään.

Huom!

Varemäen lounaisessa
reunassa n. 10 m kallionreunast-
ta tiheään mäntyridakon
keskellä on kivillä reunustettu,
laskentunut hanta, jonka suu-
rus (kaakkois-luode) $2,2 \times 1,3$ m (lou-
nais-koillis). Paikka on aivan
lähellä Mäkisen mutta pää-
rakennusta. (Vanha Mäkisen
mätä, osaa paikan näyttää.)

Skovilan (Koilan) kylä.

Kiviesineitä:

3104:2. Nuomelan (Brodkarr) torpan joul-
lostta, n. 50 m pää rakennuksesta
lounaaseen, 4:nen saron päästä
viisimärisän reunasta (löytötorp.
Skol Lindroos poikkikiivon.
Cedervarf 1895.

Huom! Samalta alueelta löydetty
muutamakin kiviesineitä jotka
juntalaiset ^{ovat} ostaneet ja vie-
neet Tukholmaan. (K. F. Kaar-
lonen).

3104:7. Skovilan talon isännältä
K. F. Kaarloselta, saatu gai-
nokivi.

Cedervarf 1895.

Koivisto.

Kiviesineitä:

- 6766:1. Kivisojan maalta Löynipalsta-
tilallisen goika Arvid & Lovara
n. v. 1908 vasarakivisen teränputoa
kapeata itärenäläistä muotoa.)
V. Myrsky ³XII 1914.
- 6026:1. Vähäntalon Rinnepellosta on
J. Irensson löytänyt v. 1912
melisivuonon kiveen.
H. A. Lindström ¹⁴XI 1912.

Korttila.I; XIII.

Rajamäki (Lemun puolella tyidenk. 1-14).
 Lamalla Rajamaella, missä Lemun maalla sijaitsevat varret, ovat (katso Lemun kylästä Rajamäen paikallista määrittelyä!), on Korttilan puolella rajaa ylimmäisen talon maalla, seuraavat kiviladotemat:

N° 15.

Sivan rajan reunalla, Korttilan puolella, n. 75 m maan länsireunasta ja 27 m Lemun maalla olevasta kiviladotemasta kaakkoon on soikea, pyöreistä kivistä ~~varre~~ ^{seinä} ~~suuruus~~ ^{on se} $6,4 \times 4,2$ m ja $0,75$ m korkea.

N° 16.

$16,5$ m edellisestä kaakkoon on kivikohä ^{joka on} $4,2 \times 3,8$ m laaja, korkeimmat ^{ovat} kivet $0,3$ m.

N° 17.

N° 15:stä $17,5$ m luoteeseen on hajoitettu ja sammutunut kivikasa, 5×5 m laaja.

- N° 18. N° 15:sta 13 m lounaaseen on suunnikkaan muotoinen kivilatomus, 2,5 x 1,5 m. Sen itäpuoleiset ^{ovat} kivet melkein puoliympyrässä. ^{Se on} ehkä jäännös hävitetystä vareesta. I; XIII
- N° 19. N° 17:sta 4 m luesteseen on lähekkäin 3 kiveä, jotka peittäväät alan, jonka sivut ovat 3,6; 3,6 ja 2,8 m. Kivien korkeus ^{on} 0,5 m.
- N° 20. 13 m länteen n° 18:sta on pitkä ja matala kiviöykkiö, 11 x 4,5 m suurinen ja 0,2 m korkea. ^{Se on} syntynyt ehkä kahdesta hävitetystä kivikasasta. ^{Sitten on} nykyisin pieniä kiviä.
- N° 21. Edellisestä 6 m kaakkoon on suunnikkaan muotoinen kivilatomus, 2,8 x 1,8 ^{laaja} ja 0,3 korkea. ^{Se on koottu} Miehennost armaisista kivistä.
- N° 22. Viimeksi mainitusta 11

on kaakkoon on 3,8 m ristiänsä ja 0,75 m korkea vare keskellä ^{on} 1,7 x 1,3 suurin ja pohjaan ulottuva kuopas.

I, XIII.

N° 23 ja 24.

Viimeksimäisintä 27,5 m kaakkoon on kaksi hajotettua varetta pinnan rinnakkain.

Niiden yhteinen pituus on 10 m; lännen puoleisissa ^{on} 3,5 m; suurimmat ^{ovat} 0,5 m korkeita.

N° 25.

Vare n° 24:stä 11 m koilliseen on 5:den kiven muodostama pans. prof. Appelgren-ti. valon mukaan mitä ollut 6; yksi ^{on} hävitetty. Asetelman pituus ^{on} nykyään 4,7 m. (Epävarma)

N° 26 ja 27.

N. 100 m edellisestä kivilatomuksesta etelään on 2 pinnan kokonaan hajotettua hiidenkiivasta. Läntisemmän muoto on nykyään melkein kolmikulmainen; sivut ^{ovat} 7,5; 13 sekä 12 m; kor-

keus^{on} 10,4 m. Tiedemmäisen laajuus on I; XIII
 6,5 x 4,5 m ja 0,3 m korkeus. Viimek-
 simainittujen asemapaikka
 on Rajamäen rintamalla, lä-
 hellä rautatietä, minne
 mäki gristäytyy matalana
 kaulana ja n. 80 m tien toisella
 puolella olevasta asuinrakennus-
 muksesta länteen.

Paikalta, missä Raja-
 mäen varret sijaitsevat, on
 laaja näköala Lemmingskolan
 ja Asteljoen jokilaaksoon.
 (Katsa varre n:o 28:aa Jorckki-
 lan kylän alueella.)

Kosken kylä.

Kiviesineitä:

2794:52. Kollarin pellosta^{on} löydetty
kourutaltoa.

Julin 1860-65.

6302:5. Koskontehtaan kartanon maalta, hietakuopasta löysi työn Edvard Lehto v. 1911 kourutaltoa. Paikka^{on} 500 metteriä joest" Lousipohja."

H. A. Lindström^o 10/12/13.

Huom! Eräs työmies kertoi löytäneensä näinä vuorina kiviesineen ja luoruttaneen sen Koskontehtaan isännöitsijälle, Forsellille, jonka sanoo olevan innokkaan muinaisesineiden keräilijän.

(54)

Kouvola (=Kovamäki)

I: XIV

8707:

Penttilän talon pöytäkirja, Niilo
Penttilä, puolesta v. n. a 1925 sun-
nen tasataltan

El. Salonen ²⁰/_{II} / 1926.

Kuhmissi.

Kiviesineitä:

3315:55.

Anttilan talon Anttilan jollon
kankareelta, vanhasta huoneen
perustuksesta ja n. 400 sylvää Ant-
tilan talosta pohjoiseen oikalle
Lindhölm löytänyt Pikkukivien.
Hj. Nyjögren 1885.

6795:1.

Kruusin omistaman joltotilkun
etelänpuoleiselta ahonrinteeltä, on
löytänyt ^{Samainiminen} itsellivankus pikkukivien.

luom!

Kruusin paikka ^{on} kuulunut Kie-
ronperän kylään eikä Kuhmissiin; vie-
ressä on ^{on pikkukivien} Kuhmissien Turkonittu; mah-
dollisesti ^{on pikkukivien} sitä löydetty.

V. Myrsky 12/1 1915.

6795:2.

Kankaren torpan maalta ^{on} Robert
Ranta löytänyt pikkukivien
toran. V. Myrsky 12/1 1915.

6795:3. Kauhasteen kylästä on Antti Ahon
 pää löytänyt tasataltan toran-
 jaan.
 V. Myrsky ^{12/1} 1915.

8707: Harkähaan niitystä löydetään
 taitallisen poika E. Lindholm
 elokuussa 1925 reiallisen kivien-
 non.
 H. Salonen ^{20/x} 1926.

Pronssikausi:

6795:5. Kankareen torpan maalta Valokura
 on löytänyt. Robert Ranta nykyi-
 sen navettarakennuksen pihalla arkistossa
 sijainneesta hiidenkiukaasta
 pronssitikarin I.

V. Myrsky ^{12/1} 1915.

Huom! Samanlainen vare, kuin Kankareen
 torpan luona on hävitetty, on
 V. Myrskyn mukaan myös Pus-
 kean metsän työväellä, vasta-
 päätä Kankareen torppaa (?)

liidenkiukaita:

I. XV.

Kuhmisten kylään kuuluvan liiden-
viman pakstasta n. 150 m luoteeseen
on n. k. Linnamäki. Sen korkeim-
malla kohdalla on 4 liidenkiukasta:

N° 1.

Pohjoisin on osittain hajoitettu, sen
laajius on nyt $7 \times 6,3$ m. Keskellä oleva
kuoppa ei ulotu pohjaan saakka.

N° 2.

Edellisestä 11,5 m lomaan on
ollut vare, josta on heitetty kiviä
n. 20 m laajuiselle alueelle.

N° 3.

8 m viimeksimainitusta kaakkoon
on kolmas vare, jonka suuruus on $9,7 \times 9,5$
m ja korkeus $1,70$ m länsipuolella; muu-
alla korkeus vaihtelee 1 m:stä 1,50.

Keskellä ja köllispuolella on matala kup-
pa.

N° 4.

N° 3:sta 4,5 m kaakkoon on luomatta-
vasti hajoitettu vare, joka on $7,5 \times$
 $6,9$ m laaja ja $0,75$ m korkea. Keskellä
on $2,2 \times 1$ m syväinen kuoppa, joka

yllettyä kallioon saakka.

Paikalta on laaja näköala
kaikkiin ilmansuuntiin.

luom.

Djörkin runkaan on din-
namäellä ollut limoitus. Si-
van selviä jälkiä ei sellaisesta
onää ole, mutta luovimäen
vanha isäntä sanoi hänen
muorudessaan maan ympär-
illä olevan säännöllisen ki-
viovien joka kulki maan ym-
päri länsi- etelä- ja osittain itä-
puolta. Tiedonanto yrittää ai-
nakin sinä suhteessa paik-
kansa, että mäki on loivien
yllämainituilta puolilta, kun
se taas on korkeudessaan jyrkkä
toisilta puolilta. Kivet sanoi
isäntä lajetun tiimalle ja
rakennuksen perustuksiin.

Lautoja:

luom! Kuhnisista Sopalahteen rievän I
 tien oikealla puolella, n. 150 m
 Anttilan puimahuoneesta joko-
 joiseen ^{sterilla} maankielteellä on
 kivim- ja maansekainen kumpu,
 3,9 P-E ja 3,8m T-L. Kivet itä- ja
 eteläpuolella asetettu suoravi-
 raaisesti

Myöhempi rautakausi.

3444:5.

Jauhinajon torpasta saatu
 työkiivet.

Hj. Appelgren 1897.

luom! Ks. huomautusta Yliskylän kylän
 yhteydessä!

Kumionpää.

Kiviesineitä:

2912:139. Alitalosta on nalkinmuotoinen kivi es-
 lepo ostettu kaup. Wahlstenilta.
 Hj. Appelgren 1893.

2912:153. Kumionpäästä ^{on} saatu ^{kivi} kivi es-
 lepo. Hj. Appelgren 1893.

Vanhempi rautakausi.

2912:156. Kumionpään maalta alhaal-
 ta laaksosta löydetty soikea tu-
 luskivi.
 Hj. Appelgren 1893.

Kyyrämön kylä.

Kiviesineitä:

33/5:53.

Kyyrämön kylän grobj. muolella sijaitsevan torjan "Lähettyviltä gsel-
lostä (4 km kylästä) on löydetty kiviesine.
Hj. Appelgren 1896.

V. R. K. ?

33/5:52.

Isontalon haasta, roykkiö n: 14:sta, on
veitsenosa ja naula.
Hj. Appelgren 1896.

I. XVI.

Isontalon eli Trouvarin talon haassa on ollut kalmito, huulta-
vasti vanhemmalla rautakaudella
mutta on se kokonaan hävitetty
edellisen isännän aikana; mah-
dollisesti on se vielä yhä kumpu-
tasta kalmitosta, joka sijaitsee
n. 25 m navettarakennuksesta
kaakkoon. Mainitsen prof.
Appelgren - Kivalon muistiinpano-

mat kummut:

- N° 1. Tulisija (tutkittu).
- N° 2. Kivikasa (Epävarma).
- N° 3. Kivikasa (Epävarma).
- N° 4. Kuoppa (^{lilla on} ehkä suorompia kiviä otettu.)
- N° 5. Rakennuksen perustus.
- N° 6 ja 7. Säännöllisesti asetettuja kiviä.
- N° 8. Kivilatomus navetan sisäpuolella.
- N° 9. Matala maakunnon (2 keskuskiveä).
- N° 10. Matala maakunnon (1 keskuskivi).
- N° 11. Pieni kunnon, ehkä tulisija.
- N° 12. Korkea kunnon.
- N° 13. Siroteltuja suurempia kiviä (Epävarma)
- N° 14. Kiviä gronessa gronissa.
- N° 15. 5 kiveä jonkinlaisessa symmetrisessä asemassa (Epävarma)
- N° 16. Suuri maakivi, jonka ympärillä on multaa
- N° 17. Kivikokoelmia (Epävarma)
- N° 18. Kivilatomus mataline multakerroksineen ja keskuskivineen.
- N° 19. Pitkänpuoleinen maakunnon (silmäkivi)

- N^o:20. Kivilatomus (matala maakunnan ja 2 keskuskiveä)
- N^o:21. Pitkänmuotoinen matala maakunnan (siinäpistäviä kiviä reunoissa ja keskellä)
- N^o:22. Maakunnan (2 keskuskiveä)
- N^o:23. Suuria kiviä rivissä (Epävarma)
- N^o:24. Pitkänlainen maakunnan (1 keskuskivi)
- N^o:25. Matala maakunnan
- N^o:26. Kivilatomus (johj. muoli hävitetty)
- N^o:27. Kiviä (kuuluvat hävitettyyn kivilatomukseen)
- N^o:28. Kivirokkipö keskellä jättoa (Mahdollisesti ^{on se} jätellä)
- N^o:29. Pitkänlainen kivikokoelma pellolla (Epävarma)

Kukkurin kankare.

- N^o:1. Koillispuolella Hyynämäen kylän yllämainittu kankare, jossa Appelgre-

niin mukana on kivipanosta. Ni-
noastaan N:o 3:lla merkityn löysin; se
sijaitsee kankareella olleesta tor-
pan pää rakennuksesta luoteeseen
ja on sen suuruus 6,7 m.

luomut

Keskellä peltomaa ollut n:o 1:llä
merkitty; sinäpyölyt v. 1895 jäpellä ai-
noastaan 6 isompaa kiveä.

Toinena ollut lähellä torppaa,
edellisestä kaakkoon, ja on sen laa-
jisuus ollut 5,6 m.

Laiterlan kylä.

Huom! Isotatalosta n. 150 m ristikki-
 lään päin, ahtcon vasemmalla
 puolella, juuri siinä kohdassa
 missä tie tekee mutkan, on ki-
 vipanosta muistuttava kiviase-
 telma, 53 x 3 m laaja. Toisen
 samanlaisen on tästä n. 20 m ^{pohjoiseen}
 Samalla kummulla on muu-
 takin kiviaseelman tapaisia,
 mutta on niitä onittain ha-
 joitettu kiviä groistamalla.
 (Epävarmoja).

Lapparlan kylä.Isomummon pihde:

I. XVII.

N° 1.

Yllämainittu paikka on Alastalon maalla 4 km talosta länteen. Siellä (Porinön kirkolta Koskon tehtaalle viivan tien oikealla puolella) on mökki, josta luoteeseen maantien toisella puolella on pyöröä kumpu, 7 x 6,5 m laaja ja 0,5 m korkea.

N° 2.

Tästä 11 m luoteeseen on samanlainen kumpu 6 x 5 m laaja ja n. 0,5 m korkea.

N° 3.

Viimeksi mainitusta 7,5 m koilliseen on soikea kivilatouus, 5,6 x 3,8 m laaja, korkeus 0,4 m.

N° 4.

Viivan edellisen koillispuolella on kiviä 2 m laajuisella jalalla.
(Epäraroma).

N° 5.

Satakunta metriä samasta mäkitä Poriön kirkolle päin, sillä kohdalla, jossa on ensimmäisen kunnan kumpu, aivan tien reunassa, sen lounaispuolella on sammaltunut soikea kumpu $4,6 \times 3,5$ m laaja ja $0,6$ m korkea.

N° 6.

N. 70 m edellisestä länteen, maan korkeimmalla kohdalla, mäkitien reunalla on kivikasas joka kovasti hajotettu tai on se luonnon muodostama; $10,5 \times 9,8$ m ^{sen suuruus on} ~~suuri~~ ja $0,3$ m korkeus.

N° 1.

Lietharinnäki (Katso Asteljoon kl.)
Tiheän kuusi- ja mäntymetsän keskellä, Lapparan puoleisella rintamalla on $9,5 \times 8,8$ m ^{laaja} ja 1 m korkea vare, jossa on 2 kuoppaa.

N° 2.

30 askelta pohjoisempaan päin on kivikasas $6 \times 5,5$ m laaja.

Latokartano (Näse-gård).

Kiviesineitä:

2794:18. Maasillan (Landsbron) torpan
pellosta peläydetty kourutaltoa.
(Julin 1860-65).

2794:24. Maasillan (Landsbron) torpan
pellosta peläydetty taltoa. (Julin)

Hiidenkiukaita:

N° 1. Entisen rantatehtaan vasta-
päättäjä myllystä kaakkoon, kis-
kojon etelärannalla kohoa-
valla korkealla mäellä $77,5^{\frac{2}{2}}$
g²steen (topogr. k.) kohdalla on pa-
hasti hävitetty hiidenkiuas 10 m
ristinsä ja 0,9 m korkea. Keskel-
lä 4×3 m laaja kuoppa, joka ylet-
tyy pohjaan saakka. I.

Lehtiniitty.

Kiviesineitä:

3684:22.

Antton Ekström'in asumasta torpan päärakennuksesta "3 sylvettä" on löydetty tumma-sineroäkiäinen kivi. Torpan takana olevasta mästä on tavattu mustaa multaa ja hiiltä.

H. A. Petersson ^{13/5}1899.

6357:1.

Myllypakan torpan riihipellosta löysi torppari V. Sundström v. 1913 ~~riihipellosta~~ tasalovean hiotun ja tasapaksun kiven.

luom!

V. Sundström kertoi viime kesänä (1925) löytäneensä kivisen nalkin torppansa läheltä, mutta ei muistanut mihin hän oli sen pannut. Lupaasi sen toimittaa Kansallismuseoon, jos hän löytää sen.

Kivilatomuksia.

Suom.

Olinin torpan vieressä mainitsee prof. Appelgren - Kivalo olevan jänösen kiviikasan, jonka suuruus on 2x3m ja joka on aivan matala. Nykyiset paikkakuntalaiset rivät tuntevat Olinin nimestä torppaa.

Lemu.

Kiviesineitä:

- 4102:1. Lemunkartanon työmieheltä H.
Lindiltä saatu kirves.
H. Wass 8/VII 1902.

Hiidenkiukaita:

N° 1.

Hyyppriänmäellä, joka sijaitsee I: XIII
n. 1/2 km Lemun kartanosta eli nykyisestä Orpokodista itään, on topogr. 57,0-yristen kohdalla melkein kokonaan hajotettu hiidenkiukas, 6,4 x 5,1 m laaja ja 0,8 m korkea. Keskellä on pohjaan saakka ulottuva ja 3,2 x 1,6 m suurinen kuoppa.

N° 2.

Ensimmäisestä n. 50 m luoteeseen on myös osittain hävitetty, 8,7 x 8,2 m nostin ja 1,50 m korkea, vare. Keskikohdalla on 2 x 1,5 m suu-

ruiden kuoppa, joka ylettyy 1,25 m syvälle.

N° 3.

2 m viimekrimainitusta lounaaseen on 7,6 x 5,5 m laajuinen ja 0,5 m korkuinen hiidenkinas. Keskellä on 2 x 1 m suuruisen ja gohjaan ylettyvä kuoppa. Muut onkin on sitä hajoitettu.

N° 4.

Parison metria tästä gohjoiseen on aivan muodoton (P-E 4,8 m ja T-L 2,8 m) ~~laajuinen~~ varren gohja; suuremmat kivet kohoavat 0,2 m.

N° 5.

Aivan neljännon gohjois-muodolla on 3,6 x 3,2 m laaja ja 0,25 m korkea, aivan pienikivinen varc.

N° 6.

Viimekrimainitusta 3 m lounaaseen on 6:5 samantlaisista kivistä ^{mutta} kuin edellinen ja 2,6 x 1,5 m laaja ^{sekä} aivan matala.

Varret ^{ovat} muodostetut kalliion-lohkarista. Paikalta laaja näköala.

Lehmihaka

I XVIII

N° 1.

Lehunkartanosta n. 300 m pohjoiseen on metsänpeittävä matala mäki, Lehmihakamäki, joka kohoaa heti saunarakennuksen pohjoispuolelta. Tämän mäen korkeimmalla kohdalla on suuri vare, $20 \times 17,5$ m laaja ja $1,6$ m korkea. Keskellä on kuppa ($3,7$ m ristiinsä), joka ulottuu melkein pohjaan. Toivan kuppa ($6 \times 1,4$) aivan pohjoisreunassa ja ulottuu se pohjaan saakka; $3:8$ kuoppa onkoillisuolella $2,2 \times 1,5$ m muremman ja 1 m syvä.

N° 2.

N. 50 m lounaaseen edellisestä sijaitsee 6×5 m laaja ja suunnikkaan muotoinen hiidenkiva, korkeimmat kivet ovat $0,4$ m ^{korkeita} Etelä- ja koospuoleiset reunat ^{ovat} parhaiten säilyneet.

N° 3. Viimeksimainitusta 15 m länteen on kovasti sammaltunut hiidenkiivas, joka on 16 x 7 m laaja ja 0,5 m korkea. Se sijaitsee jomulkein Kukkulan länsiosittella.

N° 4. Yllämainitusta hiidenkiivaista länteen, kylätien toisella puolella olevan matalan hajanakaan keskikohdalla, n. 25 m kylätiestä, on hajoitettu vare, joka on 9,5 m P-É ja 7,8 m T-L ja jonka korkeus on itäpuolelta 0,9 m. Keskelä on 2,1 x 1,5 m laajuinen ja 0,6 m syväinen kuoppa.

N° 5. Edellisestä 3 m länteen on 2 x 3,3 m laaja 0,5 m korkea "hiidenkiivas". Tiivikasa on kokonaan sammaltunut.

N° 6. Edelliseen suuntaan 4 m on kiviladelmä, joka on 3,2 m ristinsä.

N° 7. Sivun kuuden on vieressä

on kiviä kahdessa rivissä (3 ja 4 m
pitkät). Suurimmat kivet ^{over} 0,5 m
korkeisia.

N° 8.

Neliseenmetriä jälleen län-
teen on kivikokoelma, joka on
myös kokonaan samanhaltumut
ja jonka suuruus on 1,7 m ris-
tiinsä ja korkeus 0,3 m.

N° 9.

Samaan suuntaan kuin
edellisen 11 m on kivikokoelma, joka on
3,3 m laajuinen ja 0,3 m korkea.

N° 10.

Yhdeksännon viereessä
sen kanssa samaan suuntaan, on
edellisiä jonkin verran selvom-
pi kivikasa, jonka muoto ^{on} pit-
känsoikea. Sen pituus 7-8 4,5 leveys
3,8 m; korkeimmat kivet ^{over} 0,5 m.
Keskellä 2,6 x 2,1 m laajuinen kuop-
pa, joka ulottuu pohjaan. Kes-
kellä kuoppaa ^{on} jonkinlainen sil-
mäkivi.

N° 11.

Yhä edelleen länteen n. 7

N° 12.

m on kolmiomainen kivikasa (2,5 ja 2,8 m reunasta mitattuna) sivun yhdennentoista väkötössä yhteydessä länsisuolella on kivi kokonaisuus, jossa on erilistä muotoa; ainostaan kolme suurempaa kiveä ^{on} näkyvissä (0,6 m korkeita), toiset ovat kokonaan sammalkerrosreitossa.

N° 13.

6 m viimeksimainitusta luotesta on nelikulmainen kivilatomus. Nykyään ^{on se} kokonaan maatonut; ^{sen} suunnituksen 4,8 m pitkä ja leveä.

N° 14.

Tästä taas on 4 m laajassa nelikulmion muotoisen kivilatomus, 4 x 3 m laaja; keskellä on suuri silmäkivi, 1,3 x 1 m ^{laaja} ja 0,5 m korkea. Pienet kehän muodostavat kivet ovat sammaltuneet melkein tusmaamattomiksi.

N° 15.

7,5 m edellisestä etelään on suunnikkaanmuotoinen kivilatomus $5,4 \times 3,4$ m; suurimmat kivet, jotka sijaitsevat länsireunassa, kohoavat 0,5 m maanpinnasta.

N° 16.

Kivilatomuksesta n:o 10 n. 20 m lounaaseen on $4,5 \times 3,5$ m suunnoinen ja 0,3 korkeuden kiviladelmä. Se on ikään kuin kakioisainen, pyöreisympi kuin eteläinen.

N° 17.

N. 15 m vare n:o 4:stä etelään on suuri hiidenkinas, $12,6 \times 12$ m laaja ja 1,3 m korkea. Keskellä $1,7 \times 1,4$ m suunnoinen ja 0,85 syövinen kuoppa.

Hiidenkinas ja muunlaiset kiviladelmät tehty pääasiassa pyöreistä kivistä. Varsinaisina hiidenkinuksina voi pitää ainostaan n:o 9 ja 17. Toiset kuuluvat myös rautakauteen.

Paikalta, ²ainoastaan näkö-
ala Lemmussuohon sekä osittain
Asteljoon jokilaaksoon.

Pajapakan kankare.

I; XIII

N° 1.

Puolison kilometriä Lemusta
korttilaan vieräät tietä on Pa-
japakan kankare, jonka kaak-
koisreunalla, n. 125 m tiestä
koilliseen ja 20 m jalkonruu-
nasta luoteeseen, on vare,
jonka suuruus on 10x9 m ris-
tiinsä korkeuden ollessa 0,5 m.
Keskellä ^{on} 2,2 m pitkä ja 1,2 leveä
sekä 0,2 m syvä kuoppa. Muu-
ton on vare säännöllinen
ja säilynyt.

Paikalta näköala pi-
noastaan Lemmussuohon.

Suulpsakan kankare.N° 1.

Edelläm ainitusta Pajapakan kankareesta, n. 50 m leveyden jalkokanteaman kaakkoispuolella, on yllämainittu kankare. Sen eteläreunassa on suulpsakan torjan pohjoispuolella (n. 50 m), on 10,5 m suorinen, 1,5 korkeinen viidonkinas. Se on aivan hyvin säilynyt, ja tehty pyörreistä kivistä.

Paikalta samantyylinen näköala kuin Pajapakan kankareelta.

Rajamäki.

I, XIII

Mainittu mäki sijaitsee Lemusta Korttilaan vievän tien varrella, n. 1,2 km on siksimainitusta talosta kaakkoon. Tie kulkee n. 175 m päästä maan läntisestä reunasta maan poikki. Paikalta, josta tie haaraantuu Jokkilaan, suoraan länteen, maan läntisimmässä eli rautatienpuoleisessa reunassa on seuraavat kivilatomukset:

N° 1.

Pohjoisin on nykyään onää jäte ontisesta hiekkikiikalasta. Sen pituus P-E 4,9 m ja P-L 3,3, korkeus n. 0,3 m. Keskellä on kiviarkku, 2 m pitkä ja 1 leveä, joka on tehty 9:stä kivistä; sitä paitsi on yksi kivi, arkun sisäpuolella keskikohdasta vähän poispäin. Yksi kivi täyttää eteläsiiven, pohjoisinen on avonainen.

N° 2.

Matrin verran edellisestä etelään päin on aivan pieni yksikköksiinon kiviladotus; ehkä joutunut hävityksen alaisiksi. Sen pituus ^{ov}P-L 3,3 m ja P-E 2 m, korkeimmat kivet ^{ov}0,2 m.

N° 3.

Tästä 12 m lounaaseen on suuri hiidenkiva, jonka aivan selvästi näyttää junasta. Sen laajuus ^{ov}P-E 18,5 m ja P-L 17,5 m; korkeus luoteispuolella ^{ov}2,5 m. Vareissa on useita kuoppia: kaakkoispuolella 2,2 x 1,8 ja syvyys 0,9 m; keskellä on 3 x 1 m ja 0,5 m syvä sekä pohjoispuolella 1,5 x 1 m laaja ja 0,5 m syvä kuoppa.

N° 4.

8,5 m n° 3:sta etelään on kokonaan hävitetty hiidenkiva, jossa ainoastaan jotain on jäljellä. Sen suuruus ^{ov}P-E 5 m ja P-L 5,4 m, korkeimmat kivet ^{ov}0,2 m.

N° 5.

Vare n° 3:n itäpuolella ^{ov}kuoppa

kikohdasta 9 m koilliseen on 7 m
suuren kiven muodostama ke-
hä. Sen pituus $N-S$ 4 m ja leveys
2 m; korkein kivi, joka kohoaa
itäpäässä, on 0,75 m korkea.

N° 6.

Viemärimainitusta 4 m
lounaaseen on täydellisesti
sammaltunut githänsoikea ja
matala kivikasa, jonka pi-
tuus $P-E$ 6 m ja lev. 4 m, korkeus on
0,2 ja 0,3 m. N. 1 m sen pohjois-
päätä yleistää esim litteä,
kyljellään makava kivi, eh-
kä ^{se on} parkun päätykivi.

N° 7.

16,5 m n° 6:sta kaakkoon
on githänsoikea kivilatomus,
8 x 5 m laaja ja 0,2 m korkea.
Keskellä on githä ja 2,1 m le-
veä kiviarkku.

N° 8.

Välittömästi edellisen
kaakkospuolella on osittain
nurmettuut, 4-kulmainen ki-
vilatomus, 3,2 x 2,2 m laaja ja 0,3 m kork.

N° 9.

Edellisen lounaispuolella, n. 1 m
päässä, on suurista kivistä
muodosteltu, 4-kulmainen
kivikohä, jonka sivut ^{ovat} m
pitkät. Suurin-kaakkospuolella
oleva kivi (1 m korkuinen).

N° 10.

N° 9:stä 5,5 m lounaaseen si-
jaitsee hajotettu kivikokoh-
ma; ^{sen} suoritus ^{on} $3 \times 2,8$ m ja korkeus
0,3 m.

N° 11.

Tästä taas 9,5 m itä-
kaakkoon, jaivan Lemun ja Koti-
tilan rajalla, on valtaosin
kivien muodostama kehä.
Sen pituus ^{on} (luode-kaakko) 7,4 m
ja leveys 2,5. Suurimmat kivet ovat
toista metriä korkeat. (Tuntuu
epävarmalta.). Siitä ehkä myös
otettu kiviä rajamerkkeihin.

N° 12.

9,5 m n° 11:stä itään on pie-
ni kivikokohma, 2 m ristiinsä
ja 0,2 m korkea.

N° 13.

Kohta edellisen luoteispuolella on githänsoikea mormettunut kivi kokoolma, 5 m pitkä ja 4 le-
veä, korkeus 0,3 m. Keskellä 2,7
m pitkä ja 1,5 leveä askku.

N° 14.

Torkkilan tietä siksi kunn-
nos tullaan Lemun - Torkkilan
rajalle ja n. 50 askelta rajaa
githän pohjoiseen päin, on le-
mun puolella 5 m rajasta 5 x 5
m laajuinen ja 0,6 m korkeu-
den hiidenkinas.

huom!

Katso toisista Rajamäellä
olevista hiidenkinuksista Tork-
tilan ja Torkkilan kylän yhi-
tydessä, ~~selostetuista hiiden-~~
~~kinuksista!~~

huom!

Lemun päärakennuksen itäpuolella,
lammun steläreunassa on kivien-
ja maansäkinen kumpu. Oukko
se kanta tri muuten tehty, on vaikeasti
ratkaista.

Liiri, liite, rietten liide

Hiidenkiukaita:

N° 1.

Mäellä, joka kohoaa valtamaan-
tiestä Laatokartanoon, kääntytvän
tienhaaran itäpuolella, ^{sen} korkeim-
malla kohdalla ^{on} 75 m luoteis-
gräästä, on 2,7 m ristiänsä oleva
vare, joka on pahasti hävitetty.

N° 2.

Tästä n. 12 m länteen,
mäen reunassa on n. 1 m laa-
juisella alalla kiviä; var-
maankin samanlaisen varen
jäte.

N° 3.

Edellisestä luoteeseen, mä-
en reunassa, penkereen ta-
paisella graikalla on 3,2 m ris-
tiänsä ja 0,2 m korkea varen
gotja; varmaankin ^{on} aikoinaan
ollut korkeampi vare.
(sukkaat kutsuivat niitä variksi)

Lupaja.

Kiviesineitä:

3104:5.

Vairaistalon pellosta on löydetty
varsirivillä varustettu kivikuokan
pöydikas. ^{Se on} Vairaistalon hoitajalta saa-
tu.

Ederöarf 1896.

Händenkiukaita:

Horttomäki: I, XIX.N^o:1.

Mäki sijaitsee 1 1/2 km Lupajan kyläs-
tä itään ja Inksenbölestä n. 700 m
kaakkoon. Sen huipulla, topogr. pist-
ten 57,0 kohdalla, on suuri rare, 16,8
m ristiänsä ja 3 m korkea. Pohjoispuo-
lilla ^{on} 2,8 m laaja ja 1,2 m syvä kuoppa

N^o:2.

N. 70 askelta edellisestä pohjois-
seen on toinen rare, jonka maisteri

Färling aikoinaan on tutkinnut. Ti-
vet on vihelty kehäntäysasen kasaan,
13 m laajuiselle alustalle ja 15 m korkei-
selle. Keskellä ^{ov} jarkku, ^{joka on} 13,2 m pitkä
ja 1,7 m leveä.

N° 3.

Edellisestä n. 50 m länteen
on myös Färlingin tutkimaa hiiden-
kimas. Sen suuruus on nykyään 9,4 x 6,4
m ja ^{ov} 11 m korkea.

Vareet ^{ov} tehty kallioullohka-
reista. Paikalta pöytä näköala
länteen.

Varemäki (= Prestkullan-mäki) I:XX.

Lupajan Mellonista koillisessa, sukun-
löken vieran tien varrella kohoa
mäki, jota kutsutaan toisten
henkilöiden mukaan Varemäksi,
toisten taasen Prestkullan-
mäksi, kuten Tiukkinummon pohjoispuolel-
lakin sijaitsevaa mäkeä.

N° 1.

Tuon maan korkeimmat.

la kohdalla, Mellorin talon puolei-
 sessa reunassa, topogra. pistem 55,1 koh-
 dalla, on 2 varetta, jotka Björk on
 tutkinut. Kaakkoispuoleisempi ^{on} 11,7 m
 ristiinsä ja 0,75 m korkea.

N:o 2.

Lounaispuolella oleva (n. 3 m edel-
 lisestä) on 3,3 x 2,7 m laaja ja 0,3 m kor-
 kea. Vareet ovat tehdyt kalliionloh-
 kareista. Paikalta laaja näköala.

luom!

Satakunta metriä Mellorin
 talosta edellämainittua suorta
 kohdan ja kymmenisen metriä
 maanthon itäpuolella on kivi-
 non kumpu keskellä joutoa
 joukko suurempia kiviä muo-
 dostaa jonkinlaisen piirin, joi-
 ka suurin delhi prof. Nygelgren-
 Kivale on merkinnyt 4,5 x 4 m,
 se kohoaa n. 0,5 m korkealle (Eysävamma)

I - XX

Prestkullanmäki.

Hiidenkiukaita: I XXI

Prestkullan virkatalon ja Mellerin talon rajoilla, viimeksimainitusta n. 1 km etelään, on yllä mainittu kaakosta luoteeseen kulkeva mäki. Sen korkeimmalla kohdalla (luoteispuolella) on mainittujen talojen rajalla hiidenkiukas, ^{joka on} $17,5 \times 13,6$ m laaja ja 2 m korkea. Keskellä on $0,5 \times 1$ m laaja kuoppa, joka ^{on} yletty, goohjaan; kussaan on ^{on} olemat ^{on} litteistä jyrstyksistä

N. 150 m tästä väreestä luoteeseen on maist. Färlingin tutkimama hiidenkiukas, joka ^{on} saatettu alkuperäiseen muotoon ^{" "} $18,5 \times 6,8$ m laaja ja 1 m kork.

N. 3. Sivan viimeksimainitun luoteispuolella on toinen Färlingin tutkimama vare jota ei ole tutkimisen jälkeen koettu. ^{saap} ^{on} Laajuus 17 m. Keskellä on suunnikkaan muotoinen arkkua.

Rautakantha: (90)

I; XXI (tutkittuista kartaista kirjassa Dr. Ein. F. Hackman)

Tikkimummella, mikä sijaitsee nykyisestä Tikintalosta luoteeseen, on tiheän kuusimetsän peitossa useita rautakanthan kalmitiloja, joihin sekä vanhemman että nuoremman, joita prof. Hackman yhdessä yliopp. Cedorwarfin kanssa v. na 1899 tutkivat muutamia Ne ^{on} merkitty Kansallis-
museon luetteloon ^{museo-erällä} 3720:1-16 ja ²¹⁸⁻²²⁰ alkujana on
sillä ollut seuraavat ² haudet ² prof.
Appelgrön - Hivalon ² mukaan.

pohjoisesta lukien:

- N° 1. Nelikulmuksellinen kivipanos, 4,9 x 4,6 m.
- N° 2. Epäseltä rikotta, 6,7 x 3,5 m.
- N° 3. Epäseltä, pieniä kiviä kehässä, n. 2 m.
- N° 4. Suunnikkaanmuotoinen kivipanos, 3 m pitk. 2,8 lev.
- N° 5. Hajanainen kivikokoelma.
- N° 6. Yksinäinen kivi, maavallin ympäröimä.
- N° 7. 4-kulmainen kivipanos; silmäkivi keskellä; luoteis- ja koakkriisivuot 3 m, koillissivu 3,5 m ja lounaissivu 2,6 m.
- N° 8. 4-kulmainen kivipanos, silmäkivi.

lounais-koillissivu 2,7 m ja luoteis-kaakkois-
sivu 2,3 m.

N° 9. Suunnikkaan muotoinen kivirouk-
kio, 5 m.

N° 10. Epäseltvä kiviroukkio.

N° 11. Suunnikkaan tapainen kiviroukkio,
5 m pitkä.

N° 12. Zisoa kivestä rivissä aidan vieres-
sä.

N° 13. Suunnikkaanmuotoinen kivipanos,
lounais-koillissivu 6,3 m ja luoteis-kaakko
5 m.

N° 14. Epäseltvä kivipanos.

N° 15. Suunnikkaanmuotoinen kivipanos;
pituus luode-kaakko 6,8 m, leveys 3,6 m.

Näistä yli 200 m etelään päin:

N° 16. Suunnikkaanmuotoinen kivipanos,
pituus 6,7 m, leveys 5,3 m.

N° 17. 4-kulm. kivipanos, 5,3 x 4,8 m.

N° 18. Suunnikkaanmuotoinen kivipanos;
pituus 8,2 m, leveys 6 m.

N° 19. Nelikulm. kivipanos; tutkittu
v. 1895 (3106: 9-13)

- N° 20. Kivipanoksen itäsiivu ja 1 kivi pohjois-
ja 1 kivi eteläsiivusta; 5,6 m pitkä.
- N° 21. Epäselvä kivipanos.
- N° 22. Pieni kivipanos.
- N° 23. Pyöreä kiviroukko; 11 m luoteis-
kaakkois- ja 14,5 m lounais-koil-
lis.
- N° 24. Alhokivi (Kts. toisessa paikassa!)
- N° 25 ja 26. 2 kivipanosta.
- N° 27. Nelikulmainen kivipanos, 3 m siivut.
- N° 28. Epäselvä kivipanos.
- N° 29. Maakumpu, 7 m ristinsä. Poh-
joispuolelta tutkittu v. 1895 (3/06:78.)
- N° 30. Maakumpu, 11 x 7 m ristinsä.
Pinnessä kankareissa luop-
pimätyn pohjoisen osan keskikoh-
dalla, Toyytin kirkossa, vasta-
päätä Hakalan torppaa:
- N° 31. Suunnikkaanmuotoinen kivipanos,
5 m pitkä.
- N° 32. Hakalan torpan vieressä
on luoppimättyyn päin antava

kallionkieleke, 2,5 m pitkä, 0,9 m lev.
ja onitynmuodella 3 m korkea, jossa 3
uhrikuoppaa

Skarpsin torpan luona ja
sen itäpuolella maan rihtaus-
sä kivipanosta, jatkossa myös tut-
kittu v. 1899 (3720:207-217)

N° 33.

6 kiveä ympyräisessä kehässä;
ilmäkivi 5 x 4,1 m.

N° 34.

Kivipanos, 3 x 2,5 m.

N° 35.

Soikea kivipanos, 11 m pitkä.

N° 36.

Syövä kumpu, 8 m F-E, 7,1 m F-L.

N° 37.

Nelikulmainen kivipanos; kiviä
johjoi- ja eteläsivulla, 2,7 x 2,6 m
laaja.

N° 38.

Nelikulmainen kivipanos, 4,5 x 4 m

N° 1.

Lassintalon maalla Vuop. XXI
piniintyn koillisraunalla lähellä
Mellstin talon raja, aita-ampykri
kivipanokselta näyttävä paikka.

Vairaitalon maalla ky-
lästä 1 km eteläkärkeen valta-
maantiestä ja Skarpsin torpasta

n. 150 m kummastakin, alkaalla
laakson pohjassa, josta on maan-
työväällä.

N^o:1. Iso kivipanos, luode-kaakkois-
lounais-koillinen 7 m

N^o:2. Edellisen kaakkoispuolella, kau-
karem rintessä 3 nelikulmaista
kivialomusta (Tutkittu v. 1899, 3720:168-206)

N^o:3. Ensimmäisen lounaispuolel-
la, n. 10 askel etäällä iso, maagre-
rainen kivi, jonka ympärillä vä-
häsen mäntä.

3720:221. Loppu Skarvin ja Tikkim-
mummon välillä olevasta jallosta on
löydetty hiuksentapainen
esine.

7752:1-60. Tohtori E. Nordmannin
v. 1920 tekemästä kaivauksesta
saadut esineet (Katso karttaa topo-
go. arkistossa). Paikka ^{on} kaakkois-
puol. Hackmannin fjaghaudasta,
Tikkimummella kaakkoisoson
eteläreunassa.

Uhrikivet:

I: XXI

N^o:1.

Tükkinummissa Tükin puima-
huoneen pöytä ja Tükkinummon
läpi jokivarrella sijaitsevalle jol-
lolle vierän tien oikealla puo-
lolla, vakain suun kuin tul-
laan mainitulle jollolle on
n. 9 m pitkä kallio jossa 5'3
pyöreä pohjaista kuppaa 3,3 m
pituudella ja n. 2 m leveydellä
alalla. Kappat 6-8 cm laajat
suusta ja 3-4 syvät.

N^o:2.

Edellisestä jonkin verran maan-
reunaa luoteeseen Tükkinum-
mon ^{kaakkoisessa} keskellä olevan anka-
man laidassa pistää maa-
kamarasta esiin kalliokie-
leksen huipulla on 6 sa-
manlaisia uhrikuoppaa kuin
edellisessäkin n. 9 m laajui-
sella alalla. Kalliossa on
saattanut olla enemmänkin

I: XXI: 9.

kuoppia, mutta ovat saattaneet hävitä reunasta lohjenneiden kalliopalasten yhteydessä.

N^o: 3.

Ulkalan torpan päärakennuksesta n. 100 m luoteeseen on viljelys pellon ja metsän rajaiden luona kallio, 2,5 m pitkä, 0,9 m leveä ja niityn puolelta 3 m korkea, jonka huipulla on 3 uhrikuoppaa. Kaakkoispuoleisimmalla halkaisija ^{on} 17,5 cm ja 1,5 cm syvä; keskimmaisella ^{on} 7 x 6 cm ja 1,5 cm syvä; luoteispuoleisimmalla 9,5 cm halkaisija ^{on} ja 2 cm syvä.

I. XXI

Huom!

Tiukkinummella sijaitsevista kiinteistä muinaisjään-
näkivistä on raikcata päästä
minkäänlaisen selvyyden kun-
nummi on melkein läpikäy-
semättömän kuusimetsän peitossa,
ja haudat ^{ovat} kokonaan sammaltuneet.

Löbölle.

luom! Löbölön tilan omistajalla ^{on} hallussaan oikein kiva tervä-katkelma, jota ^{on} käytetty vielä katkeamisen jälkeen. Hän pitäisi esineen mielellään itse.

luom! Sama isäntä kertoi talvella 1926 tarannensa Löbölön hietakuopasta, joka sijaitsee tästä talosta "Laiterlaan vierän tien läheisyydessä", 3 m laajana ja n. 1 m syvä, kulttuurinaan täyttämän kuopan, jonka pohjalla oli ollut "mustia" kiviä. (Isäntä tuntui innostuneelta muinaismuistoystäväältä ja asiantuntijalta!)

luom! Löbölön talosta itään, uuden viljamakasiinin edessä on vanhojen miesten sanojen mukaan "aarnihautoja". Nykyään ^{on} ~~neillä~~ tasoitettu.

Makarlan kylä.

Huom!

Toisten henkilöiden kertoman
mukaan on Makarlan Lindstedtillä
hallussaan kivi esineitä.

Makarlan järven pohjoisrannalla on
Makarlan talo; sen länsipuolella IX XII
lähellä Fräskölen talon rajaa,
järven rannalla, vastapäätä
Majutin nokkaa on vallituk-
sen tapaan tehtyä kumpua,
3^{on}tenää selvästi huomattavissa.
(Epävarmoja)

(99)

Mathildedal.

Kiviesineitä:

2794:68.

Mathildedalin tehtaan maalta, Hummeldalin lahden rannalta on Granbon löytänyt ison kiveen eli turvan viljelysmaata raivattuaan.

Julin 1860-65.

[100]

Merihukti.

Kiviesineitä:

3104:3.

Merihukdin talon metsäs
täplöydetty kivikuokka.
Ledroos 1895.

Mussaari.

Kiviesineitä:

3684:21. Isontalon Kankarin torpan ta-
kana, 100 sylvää torpasta itään
sijaitsevasta mästä on löydetty
v. na 1889 kourutaltoa.

H. A. Petersson ¹³/V 1899.

Mälkkilän kylä.

liidonkin kaita: I; (XXIII nyt tähän)

Huom! Penttilän kylä N° 16.

N° 1. Mälkkilän talon maalla ^{Penttilän} raja-aidan luona ja Penttilän saunarakennuksen takana (itäpuolella), n. 10 m saunasta on saunatunnut kivikasa, 4,3 x 3 m laaja ja 1 m korkea.

N° 2. Viimeksimainitusta 10 m kaakkoon, tien toisella puolella on, suurista kivistä tehty pyöreä hiidonkiva, 15 x 15 m laaja ja 0,8 m korkea.

Huom! Tien varrella Mälkkilästä Penttilään mainitsee prof. Appelgren - Kivale yhdessä paikassa 3 tai 4 matalaa roykkiötä.

(En voinut sellaisia löytää!)

Nokoisten kylä (Noko.)

Salorannan (ent. Karanderin) palstan pohjoispuolella mainitsee Sypelgren 2 matalaa kivikasa, joista toison laajuus $4 \times 2,5$ siki $0,3$ m korkea. Tämän pohjoispuolella oli kaksi yhdensuuntaista, syjälleen asetettua kivilaakaa (toison pituus 1 m). En mitään jälkeä tavannut mainitunlaisista kivikasoista.

(104)

Nurkkila.

Kiviesineitä:

3104:8. Alastalon Nybacken-torpan
maalta, on torppari Höglund
löytänyt grünerisahan (himsiösa-
han).

Cedervarf 1895.

3104:9. Alastalon Nybacken-torpan
maalta on isäntä Frisk löytä-
nyt grünerisahan.

Cedervarf 1895.

Paarskylä.

Kiviesineitä:

luom. d. k. Lautamäen mökin hietakorpasta on
 löytetty 2 kiviä: toinen on Pönn. M.:sta, toinen on rikottu.
 2912:152. Muunraissuosta, joka sijaitsee
 Mäkisen itsellistilan koillis-
 puolella (n. 300 m tästä), löyni
 torp. Karander kuuson, alta v. na
 1889 tasataltan.

2lj. Spjgelgran 1893.

Proussikausi:

2025:10. Paarskylän kartanon pala-
 puolelta 2 kyynärän syövydel-
 tä löydetty varsikeltti (toissulajinakin
 löytö tiedotus Olesm. M.
 kes. top. arkisto.)
 Rautakausi:

8533:1-9. Lepistöön huvilan navettava-
 kennuksen perustuksia kaivettaessa
 löyrität säät työmiehet t alvella
 1923^(23/11) esineet 2-7. 1:llä merkitty
 esine löydetty syksyllä 1924 joun-
 taresta. Esineet 8-9 löydetty toht.
 S. Palsi keväällä 1926 kaivauksia

suorittaessaan.

Paaskylän kartanon grunta-^{I. XXIV.}
 han länsireunassa ja navettara-
 kennuksen edustalla on nuorem-
 man rautateiden polttoke-
 mitto jonka prof. Appelgren-
 Kivalo on ^{onittam} tutkinut vv. 1893-95-96.
 Esineet merkityt luetteloin nu-
 meroilla: 2912:162; 2912:164-205; 3106:14-24;
 3315:1-50; 3187:51. V. 1864 on karta-
 non alueelta löydetty n:olla 577:1-4
 merkityt sinit.

3315:51.
V.R.K.²

Gruntahan itäiseltä si-
 vulta, n. 50 m kalmistosta itään,
 löyni eräs työmieh kirkkäänkär-
 jen keskiosan. †

† ks. kesä
 1926 jät-
 keen tur-
 dusta kä-
 häänkä-
 iästä.

luom!

Kalmistoa tutkittu ainoas-
 taan gruntaahan, aitaan saakka;
 gruntaahan puoleinen osa on ko-
 rasti pentottu. Eräs työmieh
 kertoi ^{gruntaahan} maata kairellessaan
 tarannoseprienä grontkionukoita.

Hautoja:

Maritajon ukkotalon päärakon I. XXV.
 mukseen pohjoispuolella sijaitsevas-
 ta Lundvallin mäkistä 50 askelta
 lounaaseen, sisään noiton vieressä
~~seuralta~~
 metsistyneellä mäntöyräällä mai-
 nitse prof. Sjögren - Kivabon se-
 raavat hautapaikat:

N° 1. Suunnikkain muotoinen kivi-
 panss n. 5 m pitkä.

N° 2. N. 10 m alompana maonoin-
 teessa soikean muotoinen maa-
 kumpu.

Huom! Työrynnöksessä olevia paikkoja
 on enää tavannut koska paikal-
 le perustettiin ukkotalon havelta-
 rakennus, ja ovat ne joutuneet
 joko tuhon suikni tai ovat ne
 rakennuksen lattian alla.

Penttilän kylä.

Viidenkinkaita⁽²⁾ ja kivilatomuksia: I; XXIII

Kylä sijaitsee $1\frac{1}{2}$ km länteen Mälkkilän kylästä. Penttilän talosta n. 250 m länteen on matala, loivarintainen Kruuvankankare. Tämän kaakkois-puoleisesta päästä lukien on seuraavat kiinteät muraalijäännökset:

N° 1.

N. 35 m kaakkoiskulman kohdalla olevasta ladosta pohjoiseen, on joko pahasti maahanut kivikassa tai alkujaan maasekainen kumpu, $6,4 \times 4,6$ m^{laaja} ja 0,4 m korkea. Keskelle on kairattu 3 m pitkä ja 2,2 leveä kuoppa, joka ylettyy melkein pohjaan.

N° 2.

Tästä n. 75 m pohjoiseen, on laaja, matala kivika-

sa, $17,5 \times 15$ m laaja; keskelläpitäis-
tä metriä korkea silmäkivi. Ko-
ko kasa on tehty tavallista suorem-
mista kivistä.

N° 3.

Kymmenkunta metriä vii-
meksimainitusta luoteeseen on
samanlainen kivikasa, $12,5 \times 11$ m;
länssipuolella $\approx$ n. metrin korkuis-
ta silmäkiveä.

N° 4.

Kivian edellisen poh-
joispuolella on edellisten kaltainen
kivikasa, $7,8 \times 6,2$ laaja. Eteläpus-
tella $\approx \frac{1}{2}$ m pitkä ja $0,5$ m korkea sil-
mäkivi.

N° 5.

Vuotisen metriä n° 4:stä
luoteeseen on puoligymnopyran muo-
toon hävitetty, edellisten kaltai-
nen kivikasa, $10 \times 5,8$ m laaja; keskel-
läpuolelta silmäkivi.

N° 6.

Viimeksimainitusta n. 25
m luoteeseen on pitkänsuikkea
kivikasa, $5,3 \times 3,7$ m laaja; luoteispäässä on

1 suurempi kivi.

N° 7.

N° 5:stä 8 m länteen on kokonaan maahan maahanut kivikasa, 4,7 m pituistä. Tämä on muodostettu pienistä kivilohkareista.

N° 8.

Viimeisestä 5 m länteen on 7,4 x 5,2 m suurinen ja aivan matala kivikasa.

N° 9.

Aivan edellisen kaakkoispuolella, on pitkänsikea, 9 x 3,3 m laaja kivikasa.

N° 10.

Edellisen itäpuolella ja n° 5:stä n. 10 m länteen on pienistä kivistä muodostettu kivikasa, 5,6 x 3,2 m. Eteläpuolella $\frac{1}{2}$ suuta silmäkiveä.

huom!

Nämä viimeksi mainittua kivikasaa on saattanut muodostua niistä kivilohkareista, jotka saatu lähellä näitä sijaitsevista kupa-rikoekavannosta tai ainakin ^{kiviä} sätty alkuperäisiin esihistoriallisiin hautoihin.

N° 11. N° 10:stä 12 m lounaaseen on suural-
la silmäkivellä varustettu kiviladel-
ma, 4,4 x 3,8 m laaja.

N° 12. Bastmannin torpan ^{lähellä} joka sijaitsee
n. 100 m päässä vinokirjaimittuista
varcista gothjoison, ~~lähellä~~ ja sum-
milteen 25 m itse pääarakonnuksesta
koilliseen on laaja kivikasa, 16,5 x 14 m
ja 0,5 m korkea.

Huom! Torpan nykyinen
omistaja Emil Bastman on ottanut
kiviä sitä navettarakonnon pe-
rustukseen: varsinkin keskikohta
on pahasti hävitetty. (Helyosti tut-
kittavissa!)

Huom! Prof. Hj. Appelgren - Ku-
valon mukaan on Bastmannin
torpan vieressä "kivilatomus, 3 m
ristiinsä": sellaista on tarjount.

N° 13. Mälkkilästä Metsäkylään
vierän tien varrella, jonne sillä
kohdalla, missä tie kulkee Met-

säkylän ja Penttilän raja-paidan poikki, n. 10 m postista länteen, on suorakaitenmuotoinen kivikcha jonka keskellä on maakumpu. Sen suuruus $4,8 \times 3,5$ m ja $0,5$ m korkea.

N° 14.

Viitiskymmentä metriä edellisestä koilliseen, myös tien eteläpuolella on n. 5 m tiestä ^{on} matala kivikasä, $11,5 \times 10$ m, Appelgran-tiivalo on ilmoittanut korkeudeksi 0,8 m, mutta nyt sen korkeus on vain 0,3 m. nähtävästi on sita otettu kiviä. (Vaikkeasti löydettävissä!)

N° 15.

Sivan edellisen vieressä, eteläpuolella ^{on} $2,8 \times 1,8$ m laaja kivipanos.

N° 16.

Penttilän päärakennuksen itäpuolella saunan pohjoispäässä on matala, pyöreä kiviroykkiö, joka on 9 m ristiinsä ja 0,6 m korkea.

Huom!

(Katsota toisia hiidenkiukaita Penttilän saunan itäpuolella Mälkkilän kylästä!)

Pohjankylä.

Kivimäntä:

2912:151. Aurasen mäkiturvastapasaatu kouru-
talta

Hj. Appelgren 1893.

3187:24 Hallan talostapasaatu kourutalalta.

Hj. Appelgren 1893.

2912:133. Pohjankartanon Maruninpellosta
talon itäpuolelta avoonti löytänyt
tasataltan.

Hj. Appelgren 1893.

2912:134. Pohjankartanon Rajapakan torpan
jällestä löydetty leveä tasataltta
v. na 1893.

Hj. Appelgren 1893.

2912:137. Pohjankartanon maalta lähellä
Lindströmin torppaa löydetty tasataltta.

Hj. Appelgren 1893.

- 2912:145. Pohjankartanon Pysypakan maalta on löydetty turvanmuotoisella terällä varustettu kivoes.
Hj. Appelgren 1893.
- 2912:146. Pohjankartanon Lehtikankareelta on saatu kourutaltoa.
Hj. Appelgren 1893.
- 2912:147. Pohjankartanon Piltanpään torpasta saatu grani kivoes.
Hj. Appelgren 1893.
- 2912:148. Pohjankartanon maalta ^{on löydetty} tasataltan teräkattelman
Hj. Appelgren 1893.
- 3187:23. Pohjankartanon torpparilta J. Rintalta on saatu Isb.-kivoes.
K. A. Petersson ^{xii. 1895.}
- 3187:20. Mylläri ~~II~~ D. Ingmanilta ^{on saatu} (Kaksos-
(koulu- ja tasataltta) taltta.
K. A. Petersson ^{xii. 1895.}
Katso Arpalahden kyläkartan avirtaa

Kivilatomuksia:

Rässi-nimisen talon maalla Por-
niön joo länsirannalta, vasta-
päätä Uskelan Myllykylää ja Us-
kelan Villilän kylän Myllypakan
toispuolella, jonka grihamaalta on
löydetty pronssiesineitä, on
2 grentä kiviainiota 'Sjysselgre-
vin' mukana.

Sornjärven kylä.

3684:19.

Kunttassuostapöytädetty tumma-
kivien on grani esine, joka soukka-
nee molempien päihin, jotka ovat
varustetut reiällä. ^{Se on} Oletta kaljon
rinteeltä.

H. A. Pettersson ³/i/1899.

4163: 1, 2, 3, 4. Neljä on löydetty
Puhkivisahan Perkausnii tystä, Sälly-
län maalta Puolamaan ja ste-
lästä tulevan kylätien välistä.
Löytöpaikka keskellä niittyä oke-
van mäennyppöryn pohjoispuolella.

Hj. Appelgren 1902.

4163:5.

Sornjärven kylän trou oltta ta-
sadalta

Hj. Appelgren 1902.

8707:

Sällylän talon maalta Rousintof.
pan itäpuolelta melkein maan
reunalla ^{aut} työm. A. Niemi löytä-
nyt kynsitalkan H. Salonen ²⁰/ix/1926.

Hiidenkiukaita:

N° 1.

Tjaremäellä, joka kohoaa Sällylän talosta luoteeseen (sairaan rakennusryhmän laidasta), on yksi pahasti hajoitettu hiidenkiukas, 4,4 m P-E ja 3,8 m P-L sekä n. 0,5 m korkea. Paikalta suuremman näköala kaakkoon, itään ja koilliseen.

I; XXVI

Puolamäki.

I; XXVI

Sornjärvestä n. 125 m etelään ja 500 m Thalan talosta lounaaseen sijaitsee yllämainittu mäki. Sen pohjoispuoleisessa päässä, n. 5 m hiidenkiukasta:

N° 1.

Melkein kokonaan hävitetty, ainoastaan muutama kivi jäljellä.

N° 2.

Edellisestä 110 m lounaaseen on vare, jonka nykyinen pituus (loun.-koillis.) 10,1 m ja leveys 1,8 ja korkeus korkeimmasta kohdasta 0,85 m.

Vareessa on kuoppa, jonka pituus on (diode-kaakko) 58 m ja lev. 4,6 m. Kuoppa ei ainakaan nyt ylety kallispohjaan. Kuopan reunolla ^{of} ~~on~~ ^{muu-} tama kivi näkyissä; ~~muunnellon~~ ^{over} 1 m pitk. ja 0,50 lev. jolla ^{over} asetetut kyljelle.

N° 3.

Vare 2:sta 11 m lounaaseen pu 3:5, jonka kiviikkäön varsin selvänä näkyissä, P-E 6,5 m, T-L 7,4; korkeus on n. 1,2 m. Keskekkääl, 5 x 1,1 m laaja kuoppa; sitäpaitsi lounaispuoli kovasti hajoitettu ja kivet asetettut parin metrin päähän kasaan.

N° 4.

10,5 m viimeksi mainitusta vareesta kaakkoon on vare, jonka Prof. Hj. Appelgren on tutkinut v. na 1902. Sen muistot olut pitkän-ryörcä. (Kts. piirrosta topogr. arkistossa!)

N° 5.

N° 4:stä 15 m itään on 5:5,

(119)

jonka muoto myös on pitkän-
soikea, F-2 6,7 m ja T-2 7 m (mi-
tattuna ulommaisim kivien). Vas-
emman kivekkään leveys näyt-
tää olla 4,8 m, pituussuunta on
parison metriä suurempi; korkeus on
1,2 m. Sen pohjoispäässä 2/2 kuoppaa,
1,1 x 1,7 m ja toinen 1 x 0,5 m, kuoppi-
kaan ei ulotu pohjaan saakka.
Lomman kerkeltä joitää näky-
vän suuren suuren kivi, 1,25 x 1,1 m
nistiinsä, sen lisäksi on siinä mun-
tamia litteitä kiviä.

Kaikki vareet tehtyt kallion-
lohkareista. Paikalla laaja
näköala kaikkien ilmansuun-
tiin.

Suomenkylä

Kiviesineitä:

3684:24. Lampolan talon pojalta A. Lindströmiltä saatu tasataltta ^{Scap} löydetty talon pellosta.
K. B. Petersson 13/10/1899.

3684:25. Lampolan talosta (pojalta) saatu kourutaltta. Löytöpaikka on tuntematon.
K. B. Petersson 1899.

6037:3. Suomenkylän viljelysmaasta on E. Virtanon löytänyt kourutaltan.
E. Stenros 17/IV 1912.

Hiidenkiukaita:

N° 1. Alkaiden metsässä, saman-
nimisestä talosta n. $\frac{1}{2}$ km luotee-
seen ja n. 200 m siitä talosta, jo-
ka sijaitsee Ervelästä Knaapi-
laan vievän tien oikealla puo-
lella n. 100 m Suomonkylän Lam-
polan tiestä Ervelän jysäkkiin
joain, luoteeseen on $11 \times 10,7$ m laa-
ja hiidenkiuas, jonka korkeus
pohjoispuolella $1,1$ m eteläpuo-
lella $1,5$ m. Keskellä (T-L) suun-
taan kuoppa 4×3 m ruutuinen
ja $1,5$ m syväinen. Vareson etelä-
reunalta poistetty kiviä pois 2
m pituudelta ja 1 m laajuudelta
ja $0,5$ m syvyydeltä.

N° 2. Tästä varesta 3 m luotee-
seen on toinen, aivan oheä,
 $15 \times 14,5$ ristiinsä ja $1,5$ m korkea.

N° 3. 12 m rimakrimaimitusta

vareesta pohjoiseen on 13×9 m I
 laaja varen pohjakeros. Poh-
 jatapa on pivan selvästi ha-
 vaittavissa pohjois- ja etelä-
 reunoissa. Korkeimmat kivet
 kohoavat $0,2$ m yläpuolelle
 maanpinnan.

N° 4.

N° 2:sta 10 m lounaaseen
 on $7,5 \times 10,5$ m laaja sekä suu-
 reesti sammaltunut hiidenkiu-
 as. (jälkimäinen luku suhteettoman
 suuri suuruus, että varen poh-
 joisreunaa on hävitetty ja kivet on
 heitetty ulospäin, jotavastoin
 toiset reunat ^{on} selväpiirteiset.)
 Hiidenkiukaan korkeus ^{on} $0,9$ m

N° 5.

Pivan edellisessä länsi-
 puolella on $6,4 \times 6$ m suuri-
 non sammaltunut vare, jou-
 ka korkeus ^{on} $0,9$ m. Keskiällä
 olevan ison kiven ympäriltä on
 heitetty kiviä pois.

Kaikki 5 edellään mainittua var-
retta ovat tehtyt enimmäkseen
pyöreistä kivistä, vain jokunen
kallionliuskare on eksynyt jouk-
koon. Paikalta si ole juuri
minkäänlainista näköalaa.

Varret ovat keskellä syuk-
kää kuusimetsää.

N° 6.

Edellisistä vareista
itään ja Kankare-nimisestä
mäkistä n. 75 ja 80 m koilliseen
on 6:5 vare joka on huomatta-
vasti hajoitettu. Sen suuruus on
7,5 x 7,3 m ja 0,70 m korkeas. Va-
renkauttaaltaan aivan tasai-
non, ^{siten} ei ole yhtään hävitetty.

huom!

Tästä 5 m Kankareen
tupaan päin kiviä 4 m pituu-
delta ja 2,5 m leveydeltä sekä
0,2 m korkeudelta. (Epävarma)

Paikalta samantyylinen näkö-
ala kuin edelliseltä.

Leuvarimmäki.I. XXVII.N° 1.

Yllämainittu mäki sijaitsee Lampolan talosta 100 m koilliseen ja kulksee etelä-pohjois-suuntaan. Sen korkeimmalla kohdalla pohjoisreunassa on aivan sora, 18 x 18 m laaja ja 2,9 m korkea hiidenkiuas.

N° 2.

Tästä vareesta suunnitteen 200 m lounaaseen on kallion huippu, jossa 7,5 x 7 m laaja ja 0,8 m korkea hiidenkiuas. Koskella on kallioon saakka ulottuva kuoppa, jonka laajuus 2,15 x 2 m; sen lisäksi on varretta huomattavasti hajotettua itä- ja eteläpuolelta. Tärkein pohjimmainen ympäröisyys on aivan selvänä näkyvissä, ja on se tehty miikemostonnainna raskaammista kivistä.

N° 3.

8 m edellisestä etelään on kol.
mas. 22,5 x 23 m laajuinen ja 4 m kor-
kuinen hiidenkinas. Sen keskellä on
5 m ristiinsä oleva kuoppa, joka
ylettyy 1,2 m syvälle; sitäpaitsi on
lounaispuolella, aivan reunas-
sa, pieni kuoppa, joka on n. 1 m
syvä.

N° 4.

Neljäs hiidenkinas on 10 m
viimeksimainitusta myös etelään.
Se on melkein kokonaan hajoi-
tettu; kiviä on vielä n. 4,5 m
laajuisella alalla, korkeuden ol-
lessa 0,6 m. Keskellä on suu-
ron kuusm~~en~~ peittämä kuoppa.

Jällellä olevat kivet ^{ovat} mielen-
nostannaisia raskaampia.

N° 5.

Hajotettu on nykyisin vii-
meksimainitusta 3 m kaakkoon
oleva vare, jonka jällellä ole-
vat kivet muodostavat 5,5 m
juisen kivikehän; keskellä muu-
tampia kiviä päällekkäin. Ym-

I XXVII

päryskivet ovat tässäkin varoissa I; XXVII.
suuria.

N° 6.

5 m kaakkoon edellisestä on
8x8 m suuruinen hiidenkivas; var-
sinaisen alkuperäisen kokon laa-
gimus on ollut 6 m. Varon kor-
keus ^{on} nylt 1,05 m. Keskellä 3,2x2,3
m läpimitaltaan ja kalliopoh-
jaan ylettyvä kuoppa. Tämä va-
ro on päinvastoin kuin muut
tähänastiset tehty graniittäki-
vistä jokunen suurempi, on poh-
jajuoella.

N° 7.

Harvinaisen ohja ja koko-
mannon on se hiidenkivas, joka
on 110 m edellisestä etelään ja vä-
hän matalammalla. Suuruus
on 8,5x7,2 m ja korkeus 1,4 m itä-
puolelta ja 1,3 m pohjajuoel-
ta.

N° 8.

100 m kaakkoon n:o 7:stä
on 7,2x6,2 m laaja ja 1,6 m korkea
hiidenkivas. Keskellä 1,05 m läs-

N° 9.

piimittainen ja 0,75 m syvä kuoppa. Tästä vareesta 7 m etelään on kerrassaan alkuperäisessä muodossaan säilynyt 9,5 x 8,5 m laajainen vare, jonka korkeus on 1,9 m.

I - XXVII

Paikoilta, joissa edellä mainitut Leuvarinmäen vareet ovat sijainneet, on (ollut) valtava näköala.

N° 10.

Varsinaisesta Leuvarinmäestä piennellä metsännotkelmalla eroittautuvalla kallionkukkulalla on pitkähaaraisen hiidenkivien alkujaan ^{siinä} ollut ehkä kaksi eri varetta. Sen pituus luoteesta kaakkoon 21,7 m ja leveys keskikohdalta 7,3 m. Siinä on kolme kuoppaa: luoteis-päässä sijaitseva 1,8 x 1,7, syvyys 1,15; tästä kaakkoon 2 m toinen 0,5 laajainen ja 0,6 m syvä; kolmas on 3 m etelämpään 0,8 x 1,15 ja 0,5 syvä.

Paikalta on muitakin ilman suunn-
tiin hyvä näköala joaitsi
pohjoiseen.

Kaikki Luvvarinmäen
hüidenkinkeat ~~ovat~~ ^{on} tehtyt
kallionlohkareista pääasi-
assa.

Ritanummi.

N° 1.

N. 250 m Lampsolan päära-
kennuksesta luoteeseen sijaitseval-
la kunnakkeella on vare, jonka
laajuus P-E 14 ja T-L 13 m, korkeus
luoteenpuolelta 1,4 m, länsipuolelta
jonkin verran korkeampi. Kes-
kellä 2,3 x 1,8 m laaja ja 0,75 m syvä
kuoppa; länsipuolella on myös
2 kuoppaa: 1,4 x 0,7 m ja 0,6 syvä sekä
2:nen 1,65 x 1,1 m ja 0,7 m syvä.

N° 2.

Tästä varresta 4,5 m lu-
teeseen on toinen melkein tyys-
lin hajoitettu hüidenkinas, 6,8 m

länimitaltaan ja 0,3 m korkeaa. I; XXVII.
 Keskeltä on kiviä heitetty pois
 ja siinä ^{kaivon} harjuita.

Nuom!

Vähän yli 20 m edel-
 lisestä kukkulanrinnettä luos-
 teeseen on 22,5 m pitkä ja 11 m
 leveä kivi rivitys jonka suunta on
 koillis-lounainen. Kiviä joi-
 kottain useampia rimaa.
 (Epävarma).

N° 3.

Hiihtonkiuas n° 1:stä 30 m koit-
 liseen on kahden suuren kuusen
 joittämä kivikasa, 5,7 x 6,4 m laa-
 ja ja 0,75 m korkea. Luultavas-
 ti ^{se on} rabe.

N° 4.

Satakunta metriä vii-
 meksimainitusta pohjoiseen
 ja n. 150 m Blanten talosta
 kaakkoon, Pitänummen luoteis-
 reunalla, on melkein tyys-
 tin hävitetty hiihtonkiukaan
 perustus, 5,8 x 6,4 m laaja, korkeim-
 mat kivet kohoavat 0,3 m maan-

gimman yläpuolelle.

Paikalta ^{on} näköala pinoas-
taan Lemmunsuohon.

Tuomolan-haka.

I.

N^o: 1.

Alanteen talosta jonkin ver-
ran koilliseen, Leuvakumman ja
ja kylään johtavan tien välissä
on n. k. Tuomolan haka, jon-
ka keskikohdalla kohoaa pienen
matala mäki. Sen korkeim-
man kohdan läntisellä reu-
nalla on vare $11,5 \times 10,5$ m laaja
ja $1,85$ m korkea pölyoivemokelta.
Keskellä on $2,15 \times 1,9$ suunnoinen
 $0,9$ m syväinen kuoppa.

N^o: 2.

Tästä vareesta $12,5$ m
pohjoiseen on toinen melkein
kokonaan hävitetty. Sen suu-
runus nykyään $9,8 \times 8,6$ m ja korkein
kohta kohoaa $0,85$ m. Länsi- ja etelä-
sekä osittain itäpuolelta on

alkuperäisen kehän piiri osittain
 erotettavissa. Kaikki jäte-
 rat ^{ovat} suuria pyöreitä poljakkia;
 keskellä yksi 0,85 m pitkä ja sa-
 man verran korkea kivi. Kes-
 kellä si missään poljassa nä-
 kyissä.

N° 3.

6,5 m kaakkoon edellisestä
 varresta ja saman verran msi-
 mäisestä itään on saumal-
 tunut varren poljia, 11 x 11 m
 joka kohoaa ~~se~~ kauttaaltaan 0,4 m
 maanpinnan yläpuolelle. Itäsu-
 massassa 0,75 leveä ja 0,85 m korkea
 kivi.

N° 4.

N. 40 m msi-mäisestä va-
 rresta lounaaseen ja 75 m le-
 lanteen tallirakennuksesta i-
 tään on vare, joka kokonaan
 hävitetty län si ja etelän puolelta.
 Sen suuruus J-E on 7,4 m ja 4,5 m J-L;
 korkeus on 0,9 m.

(132)

luom! 4 m etelään edellisestä on vähäsen
matalammalla kivikasa. Mahdol-
lisesti ^{se on} muodostettu edellisestä va-
reesta. Sen suuruus ^{on} $6 \times 5,6$ m ja $0,5$ -
m korkeus.

Paikalta on ainoastaan mitä-
tön näköala länteenpäin.

(133)

Tikkala.

Uudenkiukaita: Varemäki.

Tikkalan maalla, n. 1 km Jorckin-
lan talosta itään sijaitsee yllä-
mainittu mäki. Sen länssivun-
teellä on 2 varettä:

N° 1. Paikaksi hävitetty, n. 4x4 m
laaja.

N° 2. Rivin edellisen eteläpuo-
llessa olevan metriä laaja vare-
Paikalta on näköala jano-
astaan peltoauksamalle (tästä
etelään)

Torkkilan kylä.

Kiviesimistä:

3684:23. Torkkilan kylästä, räätäli Johan Lindholmilta ostettu toisesta päästä tasa-toisesta kourutaltaksi kiottu kiviesime.

K. A. Petersson 13/1/1899.

huom! Mahdollisesti Torkkilan kylästä on myös kiviesime, joka ostettu "räätäli Lindholmilta".

K. A. Petersson 1895.

3187:22. Samaa Peterssonin lähetyksen kuin edellinen, kuuluu löytöpaikaltaan tuntematon tasatalta. (yhdistän sen tähän, kylään ilman mitään päätettä syytä.)

Hiihtonkiukaita:

I; XIII

N° 28.

Rajamäellä, Lemun maalla sijaitsevasta varresta n° 14^{1/2} Lemun-Torkkilan rajaa pohjoiseen noin n. 110 askelta ja 20 askelta Torkkilan vierästä tiestä, ^{vareijakaon.} on 10,2 m P-E ja 9,55 T-L korkeuspohjoispuolella 1,05 m. Keskeellä on 2,7 x 2,1 m laaja kuoppa, joka kuopan reunassa olevan suuren luontaisen kiven vieressä ylettyy pohjaan saakka.

Tuohiton kylä. (9)ksi kiviesine mer-
kitty kartalle XXVIII)

Kiviesineitä:

T. H. M. 181. Tuohiton kylästä, vasaraki-
roes.

Linderin kokoelma.

- " - 182. Tuohiton kylästä, niittypuron
varrelta on ^{löydetty} määräämätön kivi-
esineen kappale.

Linderin kokoelma.

2912: 144. Lamuntalon maalta, asuin- I
rakennuksen lounaispäästä, isän-
nän kyntäessä (kyntäessä) pelto-
pansa harjan länsiintellä, n. 7ä
8 sylvää puintarha-aidasta, löy-
tyi pienenlanta vönnemäinen
vasarakiros (ilman valinharjaa).

slj. Sjögren 1896/3.

6832:2. Koivulan palstan maalta löydet-
tiin v. 1911 no. 5 m ryvältä kourutalta.
V. Myrsky. $\frac{3}{III}$ 1915.

2912:140. Naarjärven pohjoispäässä olevasta
saaresta atorgsan Söderholm löytä-
nyt ruskeakivisen kourutaltan.
Saaressa on kivik. anninpaikka
Elj. Appelgren 1893.

--- 141. Naarjärven pohjoispäässä olevasta I XXIX
saaresta ^{on löytetty} mustunut, puolijumyryä-
teräisen kivoos. Löytäjä Söderholm
Elj. Appelgren 1893.

--- 142. Naarjärven itäpuolella olevasta Sil-
vergrenin (nyk. Sinerov) torpasta saa-
tu poikkikivoos. Löydetty "manteleelta"
Elj. Appelgren 1893.

2436:16. Piiton (Pictilán?) talon maalta on
löydetty kourutalta.
Elj. Appelgren 1885.

2436:17. Piiton talon maalta ~~lõydetty~~ kourutalt-
ta.

Elj. Appelgren 1885.

---:18. Piiton talon maalta ~~lõydetty~~ rapantu-
nut kourutaltoa.

Elj. Appelgren 1885.

2912:154. Piiton talon ~~lõydetty~~ maalta pini kir-
ves.

Elj. Appelgren 1893.

2708: Piiton talon Hossakkeelta, Tuomari-
marin tiestä Tuohittoon käännyt-
täessä, tien oikealla puolella sijait-
sevasta pinosta kurgasta löydyi
työnihon jonka Artturi August
Elonon kesällä 1925 reiällisen ki-
naseon.

El. Salonen 20/X 1926.

Hiidenkiukaita.

N° 1.

Naanjärven pohjoispäässä, oltavasta saaresta Inoradan itään, järven rannasta n. 400 m samaan suuntaan, on matalan kukkulan keskikohdalla jokseenkin hyvin säilynyt kiviroykkiö, vaikkakin huomattavasti sammaltunut. Roykkiön pituus P-E 4,60, T-L 3,60 m ja korkeus 0,75 m. Keskeleä 0,9 m pitkä, 0,5 m leveä ja 0,5 m syvä kuoppa. Paikalta näköala ainoastaan Naanjärvelle länteen sekä Nairassuonon itään.

N° 2.

Tästä kiviroykkiöstä 8,5 m koilliseen on 1,8 x 1,2 m ristinsä oleva kivilatomus. Suurimman kivien korkeus 0,25 m.

Vanhempi rautakausi.

6915:1. Naanjärven pohjoispäässä sijaitse-
van Salommon (ent. Järvenojan)
jpellosta, n. 100 m pääärakennuk-
sesta itä-kaakkoon, rakennukses-
ta katsoen viedennon P-E kulkevan
saran päästä, löysi tosp. Salomie-
mi kes. 1910 tai 1911 soikean tulusti-
von.

V. Myrsky.

2912:163. Naanjärven itäpuolella sijaitsevasta
Silvergrenin tospasta ^{Saati} pikaksi siorakiveä
shki myöhemmältä rautakaudelta,
kivissä aiman-hionnan jälkiä.

huom! Toospari Sincro (ent. Silvergren) huo-
mantti että hän oli toisen näistä
löytänyt Ticksmaon haasta, kiskon
pitäjästä; kun taasen toisen löysi
jokun jikkua poika, mutta ei muis-
tanut mistä.

H. Appelgren 1893.

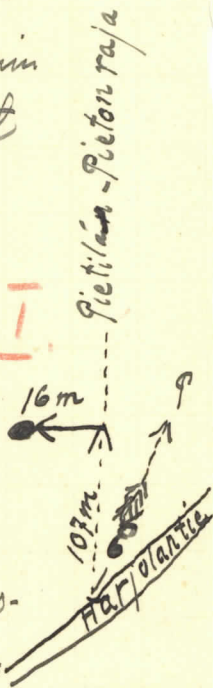

Kivilatomuksia:

Naaganon itärannalla, Silvergrenin korpun maalla, aivan rannalla on ollut 2 matalaa kivilatomusta; toison on Appelgren tutkinut. Toison myöhemmin peltoa raivattassa hävitetty. Appelgrenin mukaan on tämän laajuus ollut 3 m ristinsä, korkeus 0,3 ä 0,4 m.

huom!

Pistilän metsässä, 16 m Pistilä-
Piston rajasta lounaaseen, Ulandan tiestä Pistilä-Piston metsärajaa 107 m luoteeseen, sijaitsee kanta, jonka laajuus kaakosta luoteeseen 7 m ja lounaasta koilliseen 6,3 m. Ulandan lounaaisivusta päättäen, on muotoalustaan ollut suorakulmainen. Kivikohän leveys näyttää olleen n. 3 m.

Pohjois puolella ja pitkillä sivuilla ^{on} kivik-
 keliä hajoitettu. Keskikohdasta hau-
 ta~~us~~^{us} m pitkä (P-E) ja, etelämpöisestä
 päästä 3 m, keskikohdalta 1,3 m ja
 pohjoispäästä 2,1 m laaja kuoppa,
 joka kauttaaltaan ylettyy pohjaan.
 Kivikeliä on täytetty vahankaurilla,
 kohoten paikottam 0,85 on maanpinnan
 yläpuolelle. Vahankauria on jät-
 tu maantielle. V. Myrskyokaisen
 mut hautaa ja löytänyt siitä luun-
 sinuja (7173 Museon luettelossa) ¹⁰/_x 1916.

Kaurin-
 vaha.

7173.

Yliskylä.

Vanhempi rautakausi.

Yliskylän kirkkomaalta löydetty
 golttokalmisto vanhemmalta rau-
 takaudelta, josta saadut esineet
 ovat merkityt Kansallismuseon
 luetteloon n:o:lla 2912:1-44. V. 1893. Appelgren.

Nuorempi rautakausi.

Yliskylän kirkkomaata laajen-
 nettaessa tarvittu nuoremman
 rautakauden kalmisto jossa XI
 haudaa. Siitä saadut esineet ovat
 merkityt Kansallismuseon luetteloon
 numeroilla: 2912:45-132 ja 2939:1-3 sekä
 3106:25-33.

Kaivauksosastoittanut Prof.
 Appelgren - Kivalo v. 1893/1895.

Nuorempi rautakausi.

Tyyneän polttokalmisto sijaitsee Sr. I
 palahden talon ja Kukkisten
 talon muolivalissa. Siitä on
 sekä löytöjen että kaivausten kaut-
 ta tullut seuraavat esineet Kan-
 sallisnuseoon:

luom! Perniön Museossa on edel-
 listen lisäksi kaksi keihäänkär-
 keä, jotka ~~on~~ löydetyt jostain
 poruhamaasta Tyyneän jää-
 rakennuksen läheltä.

(ks. topogr. arkistossa
 olevaa karttaa!)

luom!

Tyyneä kuuluu Perniön Sorsalahden-ky-
 lään ja kuuluu myk. Kukkisiin, mutta
 koska se top. arkistossa olevissa tiedon-
 muoissa on yhdistetty Yhdeylän, niin
 teon sen myös tässä.

Oyrilän kylä

Kiviesineitä:

3163: 13. Oyrilän kylästä ^{oulöydetty} aitasatalta.
K. B. Lindström ²⁹/₈ 1895.

3163: 14. Oyrilän kylästä ^{oulöydetty} (kaksotasatalta).
K. B. Lindström ²⁹/₈ 1895.

2912: 138. Krouvarin tai Vähäntalon maalta ^{oulöydetty} n. v. 1890 venonmuotoinen väsarakivies; ^{seur} pitetty kauppa.
Wahlstenilta.
Ej. Nysselgren 1893.

6409: 3. Vähäntalon maalta, kylän yhteisestä hietakuopasta ^{oulöydetty} (löytäjäksi ilmoitettu si tiomyl ^{sellaita} koulutalta *oli jimmu
luom! kylän amjarmisto si tiomyl, tulut saimita hietakuoppaa on käy-raalasta.
tetty kylän yhteisönä.

(146)

6905.6. Isontalon maalta, histakuopas-
tapsuntarin poika Mark Ranta-
non löytänyt joikkikirvesu.

K. S. Lindström 16/VI 1915.